

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Zala Pogorelčnik

**VPLIV RAZVOJNE POMOČI NA ETNIČNO IDENTITETO MLADIH V
DRŽAVAH V RAZVOJU: PRIMER GVATEMALE**

diplomsko delo

Ljubljana 2005

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Zala Pogorelčnik
mentor doc. dr. Franc Trček

**VPLIV RAZVOJNE POMOČI NA ETNIČNO IDENTITETO MLADIH V
DRŽAVAH V RAZVOJU: PRIMER GVATEMALE**

diplomsko delo

Ljubljana 2005

KAZALO VSEBINE

1. UVOD ALI TRIJE POJMI: »DOLLARZ, AGUA POTABLE IN FUZBAL«	7
2. ANALIZA KONCEPTUALNOTEORETSKIH IN POLITIČNIH POGLEDOV NA RAZVOJ	10
2.1. ČLOVEŠKI RAZVOJNI INDEKS KOT MERA RAZLIČNOSTI	13
2.2. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI KOT NAČRT ZA PRIHODNOST ČLOVEŠTVA	14
2.3. TRAJNOSTNI RAZVOJ	17
2.4. GLOBALIZACIJA IN PASTI, KI JIH PRINAŠA.....	18
2.4.1. <i>Globalizacijski ekstremizem se imenuje ... globalizacija</i>	21
2.5. KJE IN ALI IMA RAZVOJ SVOJ KONEC?	22
3. RAZVOJNA POMOČ: TEORETSKI POGLEDI TER OPREDELITVE	23
3.1. DEFINICIJE RAZVOJNE POMOČI	23
3.2. AKTERJI RAZVOJNE POMOČI (KDO JO DAJE, KDO PORABLJA) TER NJIHOVA MOTIVACIJA	23
3.2.1. <i>Teoretske razlage motivacije dajanja razvojne pomoči</i>	25
3.3. PREJEMNIKI RAZVOJNE POMOČI.....	26
3.4. TEŽAVE, S KATERIMI SE SOOČA RAZVOJNA POMOČ	28
3.5. UČINKI IN POSLEDICE RAZVOJNE POMOČI NA SKUPNOST	29
3.6. PRIHODNOST RAZVOJNE POMOČI	30
4. DRŽAVE V RAZVOJU	32
4.1. PRIHODNOST DRŽAV V RAZVOJU	34
5. ETNIČNA IDENTITETA	35
5.1. POJEM IDENTITETE	35
5.2. POJEM ETNIJE IN ETNIČNE IDENTITETE	35
5.3. OBDOBJE POSTMODERNIZMA TER ETNIČNA IDENTITETA MLADIH	38
6. GVATEMALA	40
6.1. PREGLED SPLOŠNIH KARAKTERISTIK DRŽAVE	40
6.1.1. <i>Zgodovinski pregled</i>	40
6.1.2. <i>Demografske značilnosti ter gospodarstvo</i>	41
6.1.3. <i>Civilna družba in socialno-ekonomski indikatorji</i>	42
6.1.4. <i>Izobraževanje</i>	43
6.2. POLITIČNA SITUACIJA TER PROJEKCIJA DRŽAVE V PRIHODNOSTI	44
6.3. ETNIČNE SKUPINE V GVATEMALI	45
6.4. KARAKTERISTIKE MLADIH V GVATEMALI	47
6.5. PERSPEKTIVE MLADIH	49
7. VPLIV RAZVOJNE POMOČI NA MLADE V GVATEMALI	50
7.1. AKTERJI RAZVOJNE POMOČI V GVATEMALI TER ALOKACIJA RESURSOV	50
7.2. ČEMU RAZVOJNA POMOČ IN KAKO VPLIVA NA ETNIČNO IDENTITETO?.....	53
7.2.1. <i>Negativni vplivi</i>	53
7.2.2. <i>Pozitivni vplivi</i>	58
7.3. POSLEDICE VPLIVOV RAZVOJNE POMOČI NA MLADE.....	60
8. SKLEPNO DEJANJE ... ZAKLJUČEK	62
9. VIRI IN LITERATURA	64
9.1. SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE	64
9.2. ČLANKI V REVIJAH IN ZBORNIKIH	65
9.3. POROČILA IN PUBLIKACIJE MEDNARODNIH ORGANIZACIJ	66
9.4. INTERNETNI VIRI IN STRANI	67
10. PRILOGE	69

KAZALO SLIK

SLIKA 6.1: ZEMLJEVID GVATEMALE	40
SLIKA 7.1: PODROČJA, KJER JE KONCENTRIRANA RAZVOJNA POMOČ.....	56

KAZALO TABEL

TABELA 2.1. BILANCA GLOBALIZACIJE	21
TABELA 3.1. KATEGORIJE AKTERJEV.....	24
TABELA 3.2. DOGOVOR IZ MONTERREY-A	28
TABELA 4.1. PRIMERJAVA DRŽAV SREDNJE AMERIKE	33
TABELA 6.1. SOCIALNO-EKONOMSKI INDIKATORJI	43
TABELA 6.2. VEČJE ETNIČNE SKUPINE GLEDE NA JEZIK.....	46
TABELA 7.1 VEČJE MEDNARODNE ORGANIZACIJE V GVATEMALI	50

KAZALO GRAFOV

GRAF 6.1. ODSOTOK REVNIH GLEDE NA ETNIČNO SKUPINO.....	46
GRAF 7.1. SEKTORSKA DELITEV ZUNANJIH PREJEMKOV GVATEMALE.....	52

KAZALO PRILOG

PRILOGA A: GINIJEV KOEFICIENT.....	69
PRILOGA B: ETNIČNA PORAZDELITEV V GVATEMALI	70
PRILOGA C: POMOČ PER CAPITA.....	71
PRILOGA D: DRŽAVE V RAZVOJU.....	71
PRILOGA E: METODOLOGIJA DIPLOMSKEGA DELA PO POSAMEZNIH OBISKANIH DRŽAVAH.....	73

KRATICE

EU – european union <i>Evropska unija</i>	www.eu.int
HDI – human development indicators <i>Indikatorji človeškega razvoja</i>	
HDR – human development report <i>Poročilo o človeškem razvoju</i>	
IICA – inter-american institute for cooperation on agriculture <i>Interameriški inštitut za sodelovanje na področju kmetijstva</i>	www.iica.int
ILO – international labour organization <i>Mednarodna organizacija dela</i>	www.ilo.org
IMF – international monetary fund <i>Mednarodni denarni sklad</i>	www.imf.org
IRDA – inter-american development bank <i>Interameriška razvojna banka</i>	www.irda.org
UN – united nations <i>OZN – Organizacija združenih narodov</i>	www.un.org
UNCTAD – united nations conference on trade and development <i>Konferenca Združenih narodov o trgovini in razvoju</i>	www.unctad.org
UNDP – united nations development programme <i>Razvojni program Združenih narodov</i>	www.undp.org
UNEP – united nations environment programme <i>Okoljski program Združenih narodov</i>	www.unep.org
UNICEF – united nations international children's emergency fund <i>Sklad Organizacije združenih narodov za pomoč otrokom</i>	www.unicef.org
USAID - united states agency for international development <i>Agencija Združenih držav Amerike za mednarodni razvoj</i>	www.usaid.org
USD – united states dollar <i>Ameriški dolar</i>	
WB – world bank <i>Svetovna banka</i>	www.worldbank.org
WDR – world development report <i>Poročilo o svetovnem razvoju</i>	
WHO – world health organization <i>Svetovna zdravstvena organizacija</i>	www.who.org

WOSM – world organization of scout movement

www.scout.org

Svetovna skavtska organizacija

WTO – world trade organization

www.wto.org

Svetovna trgovinska organizacija

ZDA – Združene države Amerike

1. Uvod ali trije pojmi: »Dollarz, agua potable in fuzbal«

Svet kot vedno bolj povezana entiteta, s posledicami, ki vplivajo na celotno človeštvo, še nikoli ni bil tako odvisen od samega sebe, kakor je sedaj. Vsaka najmanjša sprememba, gospodarska kriza ali naravna katastrofa se zrcali v nacionalnih ekonomijah ter dosega javnosti na vseh sedmih celinah. Kljub medsebojni povezanosti pa se človeštvo še ne zaveda dejstva, da smo tujci, gostje na tem planetu ter da nam ni bila dana čarobna skrinjica, iz katere lahko pričaramo, karkoli pač že v nekem trenutku potrebujemo. Kljub vsem egoističnim vzgibom se moramo prilagoditi samim sebi ter zaživeti v sožitju z drugimi; bodisi kakor dobri državljani, ki aktivno participirajo v lokalni samoupravi, ali kot mali tihotapci drog, katerih identiteta je javna skrivnost celotne policijske postaje manjšega kraja; vendar, ker načelnika policijske postaje vežejo prijateljski odnosi (je sosed tihotapčevega strica), bo mali–veliki prestopnik seveda ostal na prostosti ter naprej služil »težko« prigarani denar.

Ob ponovnem razmišljanju o svetu zmeraj znova naletimo na absurdne situacije, ki nas spravijo v smeh in nam polepšajo dan, ter tudi takšne, ob katerih nas zmrazi ter se tresemo in dobimo čudne sanje. Žal pa si ob slednjih zatiskamo oči, jih ne vidimo oziroma jih odrinemo daleč od sebe. Medtem ko si 19-letna gospodična nekje v zahodnoevropskem svetu želi, da bi imela psa, si Paris Hilton želi nove Prada čevlje, enojajčnega brata dvojčka, Robbiea Williama za življenjskega sopotnika, srebrnega Lexusa, najnovejši iPod slim, okrašen z roza Swarovski kristalčki, in Karla Lagerfelda za osebnega svetovalca. Svet 19-letne gospodične, ki je odraščala brez televizije, radia, interneta, avtomobilov ter vse civilizacijsko pogojene (ne)uporabne navlake, ki nas kratkocasi ter redi, si želi le, da ne bi odšla v posteljo s praznim želodcem. Summa summarum¹ – stičišče dveh popolnoma različnih svetov pogojujejo problémes pecuniaires (pekuniarne skrbi) oziroma, po domače, mala srebrna zadeva ali pa zelena papirnata – **DENAR (»dollarz«)**.

Ob naraščajoči svetovni hipokriziji lahko navedem dejstvo, da povprečen Evropejec porabi med 100 in 250 litrov vode na dan za tuširanje, pranje umazane posode, drgnjenje jeklenih konjičkov, zalivanje vrtov, kar tako (ker pozabi zapreti vodo), medtem

¹ lat. – če vzamemo vse skupaj

ko 30 % ostalega sveta živi brez vodovoda, kaj šele pitne vode, ter jo mora iskati tudi kilometre daleč od doma. In ker ledeniki izginjajo in se puščave širijo, je za veliko večino ljudi dejstvo, da (tudi) vode ni v neomejenih količinah, zanemarljivo. Na srečo nas narava vsakih nekaj let postavi na realna tla in nas bo, še preden pride nova ledena doba, nedvomno razveselila s potresi, sušami in morda celo obratom magnetnega polja in tako nas takrat (v kriznih situacijah) lopne po glavi ter se začnemo zavedati, kako krhki ter ranljivi smo in kako pomembna je **PITNA VODA** (»agua potable²«).

Zakaj **NOGOMET** (»fuzbal«)? Zato, ker nogomet pomeni zgodbo o hitrem uspehu, sanje množice otrok iz revnejših držav; nekaterim morda celo edini izhod iz mizerije. Je eden izmed najbolj učinkovitih načinov promoviranja države, je spektakel, pomaga graditi zavest – samemu sebi. Pri 22 igralcih na zelenici (ali blatu) je vedno 11 tistih, katerim ploskamo, zanje navijamo, se utapljamo v veselju ali se zaradi njih stepemo. Evforija, ki jo prinaša, je nalezljiva, proti njej ni cepiva in kar je najpomembneje: družijo ljudi. Morda se sliši kot nekakšno preživeto oživljanje (post)socialističnih idej, vendar smo kot skupnost do kolen ... globoko (in se pogrezamo).

Ti trije pojmi (dollarz, agua potable in fuzbal) na kratko opisujejo vsebino mojega diplomskega dela. Poskušalo bo ujeti fragment dogajanja, nekje daleč stran v nam tujem svetu, o katerem vemo bore malo in nam predstavlja le piko na zemljevidu. Pa vendar obstaja prav tak in prav tako resničen kakor naš. Svet, kjer se ljudje veselijo, imajo otroke, pse ter zlate ribice; kjer so žalostni, bolni in kjer tudi umirajo. Kot primer države, s katero bom prikazala dogajanje, sem si izbrala Gvatemalo, kjer sem preživela malo manj kot tri mesece (prvega v letu 2000, drugega in pol v letu 2003). Svoja opažanja bom objektivno prenesla na papir in jih podkrepila z raziskavami ter teoretično podlago s področja politične ekonomije, razvojnih študij, svetovnih politik in se ob tem naslonila na globalizacijska in etnična vprašanja.

V nalogi se bom oprla na pereča vprašanja razvojne pomoči, njene učinkovitosti ter pretirane odvisnosti manj razvitih držav, izpostavila pomen globalnih trendov, ki jim sledijo ljudje (predvsem mladi), ter opredelila njihov vpliv na konstrukcijo in spreminjanje etnične identitete. Prvi del, namenjen razvoju in razvojni pomoči, bo prikazan podrobneje, saj je ključnega pomena razumevanje medsebojno povezanih pojmov ter

² špa. – pitna voda

pojavov, ki predstavljajo temelje naloge. Opozoriti velja, da so mladi pri določanju ali definiranju njihove identitete posebno ranljiva skupina, saj kot osebnosti še niso dokončno izoblikovani ter so tudi najbolj dovzetni za pritiske iz okolja (vrstniki, množični mediji).

Glavna uporabljena metoda, na katero se bom opirala v diplomski nalogi, temelji na *opazovanju s soudeležbo* (lastna opažanja ter izkušnje, pridobljene med potovanjem, prostovoljnim delom in življenjem v Gvatemali). Empirično se bom opirala na *sekundarne vire*, zlasti javno dostopne statistične podatke nacionalnih agencij in spletne strani največjih mednarodnih organizacij, ki nudijo poleg poročil in najnovejših podatkov odlično orientacijo za konstrukcijo celotne ter poglobljene slike raziskovane problematike. Zajela bom tudi strokovne članke in njihovo primerjavo. Poleg izključno strokovnih bom uporabila tudi nekatere *poljudne vire*, za katere menim, da so nadvse primerni ter pripomorejo razjasniti določene težko razložljive oziroma večplastne pojme (na primer globalizacija). Z vsem tem bom skušala prikazati realno situacijo ter pogoje življenja v Gvatemali, v nadaljevanju pa predvideti, kakšne bodo posledice dogodkov zadnjih let ter njihov vpliv na prihodnost.

V diplomskem delu sem se opirala na metodo opazovanja s soudeležbo; delom na terenu. Opazovanje se je vršilo v štirih časovnih obdobjih na področju Latinske Amerike, natančneje v Čilu, Mehiki, Belizu, Hondurasu, El Salvadorju, Nikaragvi, Kostariki, Panami, Kolumbiji in seveda Gvatemali. V vseh obdobjih je bilo opazovanje **nestrukturirano**, kar pomeni, da objekt opazovanja ni bil definiran vnaprej, **zaprto**, ker opazovane osebe niso bile seznanjene z namenom moje prisotnosti v njihovem okolju, ter **aktivno**, saj sem ves čas opazovanja aktivno sodelovala pri vseh procesih, ki normalno potekajo v življenjih opazovanih oseb. Opazovanje je potekalo v krajših obdobjih v času od leta 1999 do leta 2004 ter bilo kot tako **nekontinuirano**. Poudariti moram, da sem si izbrala Gvatemalo kot primer države v razvoju, v kateri se razlike ter tegobe vpliva razvojne pomoči izjemno slikovito odražajo v vsakdanjem življenju prebivalcev, v splošnem pa me je pritegnilo celostno vprašanje razvoja Latinske Amerike ter njenih razlik. V vseh časovnih obdobjih sem opazovanje beležila, in sicer s pomočjo fotoaparata (fotografije, diapozitivi) ter dogodke kronološko zapisovala v dnevnik. Opazovala sem **posredno**, ker sem beležila spremembe, ki so se pojavile med prvim in drugim obiskom držav, in **neposredno**, saj sem opažala napredek učencev pri pouku v

šoli, kjer sem poučevala, in med življenjem pri različnih avtohtonih družinah. Več v prilogi.

Uvodni del zaključujem z mislijo iz Popol Vuh-a, Svete knjige Indijancev Quiché, ki pravi:

*»Y dijeron los Progenitores, los Creadores y Formadores,
que se llaman Tepeu y Gucumatz: ha llegado el tiempo de amanecer,
de que termine la obra y que aparezcan los que han de sostener y nutrir
los hijos esclarecidos...³«.*

Opomba:

Celoten čas mojega bivanja v državah Latinske Amerike (Čile, Mehika (2-krat), Belize, Gvatemala, El Salvador, Honduras, Nikaragva, Kostarika, Panama, Kolumbija) znaša več kot 8 mesecev ter sega v leta 1999, 2000, 2003 in 2004.

2. Analiza konceptualnoteoretskih in političnih pogledov na razvoj

O razvoju največkrat govorimo, kadar želimo prikazati dejansko stanje nekega okolja, njegovo infrastrukturo, sanitetne razmere, komunikacije⁴. Pogled na razvoj je posledično lahko precej subjektivno pogojen; predvsem ne smemo vrednotiti druge kulture z vidika naše lastne – paziti moramo torej na kulturni relativizem. Prav tako tudi ni univerzalnega recepta, pri katerem bi iz ščepca dolarjev, malce hrane in dobre volje skuhalo juho, ki bi rešila težave, povezane z razvojem na nekem področju. Vsaka regija, država oziroma celo občina ima svoj lasten *življenjski tok*, značilen samo zanjo, svoje specifične karakteristike, kar onemogoča posploševanje ali sledenje enemu samemu vzorcu. Da bi zagotovili čim večji uspeh, kvaliteto razvoja, je potrebno vnaprej raziskati potrebe, želje prebivalcev ter jih aktivno vključiti v proces. Zakaj sploh biti »razvit«?

³ špa. - »Praočetje, Stvaritelji in Delavci, imenovani Tepeu in Gucumatz so dejali: Prišel je čas zore, ko moramo končati delo in ko se pojavijo tisti, ki bodo vzgajali in skrbeli za čaščene sinove...« Vir: (<http://www.bibliotecasvirtuales.com/biblioteca/Obrasdeautoranonimo/PopolVuh/PopolVuh.asp>) (1. 12. 2005) (1. poglavje, 3. dela)

⁴ Ceste, železnice, elektrika, vodovod

Prve kvalifikacije razvoja so pojem opredeljevale zgolj s področja ekonomije, a so pripomogle k temu, da se je razvoj definiral kot merljiv pojem. V splošnem se pogledi na razvoj delijo v dve skupini: na **običajno**⁵ ter **alternativno** (Thomas, 2004: 650), kjer se prva opredeli, da »*tradicionalno razvoj definira zmožnost nacionalne ekonomije, katere ekonomsko stanje je daljše obdobje bolj ali manj statično, proizvajati in obdržati letno povečanje lastnega BNP⁶ med 5 in 7 % oz. več.*« (Todaro, 1997: 15). V tem pogledu se razvoj enači z ekonomsko rastjo, vsaka kriza ali padec lahko zamaja proces razvoja. Višanje bruto nacionalnega proizvoda vpliva na inflacijo, spremembe cen, stopnjo zaposlenosti ter krepi moč države. Sama ekonomska rast nezadovoljivo opiše razvoj in ni pogoj za boljši standard prebivalcev ali kvalitetnejše storitve.

Značilnosti alternativnega pogleda opredeli Svetovna banka v WDR⁷ iz leta 1991:

Izziv razvoja ... je izboljšati kvaliteto življenja. Tudi v najrevnejših državah sveta višja kvaliteta življenja zahteva višje dohodke – ampak to ni vse. Obsega kvalitetnejše šolstvo, višje standarde zdravstva, prehrane, nižjo stopnjo revščine, čistejše okolje, enakost možnosti, večjo svobodo posameznikov in bogatejše kulturno življenje. (WDR 1991 v Economic development, 1997: 15)

Pojem razvoja se razširi na vsa *ključna področja življenja*, poudarja enakopravnost, človekove pravice, izogibanje diskriminaciji, kvaliteto življenjskega okolja. Če primerjamo države med seboj in glede na povedano ocenimo, katere so razvite in katere ne, lahko naletimo na kontradiktorne poglede: na primer države izvoznice nafte imajo od izvoza črnega zlata letno milijarde dolarjev profita, to še ne pomeni visokega življenjskega standarda prebivalcev. Manjše države so v prednosti pred velikimi, vsaj kar se tiče hitrosti uvajanja sprememb (manjši teritorij, manj prebivalcev). Lep primer ponazarja Irska, ki se je v pičlih dvajsetih letih iz delne odvisnosti ter velike finančne krize povzpela v eno izmed najbolj perspektivnih držav z zelo stabilno ekonomijo. Nedvomno mora obstajati zdravo ravnotežje razvojnih silnic v državi, kar zahteva veliko količino vloženega dela ter znanja.

Razvoj se mora torej razumeti kot multidimenzionalen proces, ki vključuje važnejše spremembe v socialni strukturi, drži, nacionalnih institucijah, pospeševanje ekonomske rasti, redukcijo

⁵ Običajna → ortodoksna

⁶ BNP → Bruto nacionalni proizvod. Dobimo ga s prištetjem dobička pridobljenega iz tujih investicij k BDP - ju.

⁷ WDR – World Development Report → poročilo Svetovne banke o razvoju

neenakosti ter izkoreninjanje revščine. V svojem bistvu mora razvoj predstavljati celoten nabor sprememb, s katerimi cel družbeni sistem, ne glede na različne osnovne potrebe in želje posameznikov in družbenih skupin v tem sistemu, zamenja nezadovoljiv način življenja s situacijo in pogoji, ki so vrednoteni kot materialno ali duhovno kvalitetnejši. (Todaro, 1997: 16)

Proces razvoja je strogo nepovraten, saj se ne moremo premakniti nazaj v čas ter pozabiti na nekatere iznajdbe, dosežke – četudi morda želimo. Prav zaradi hitrih in udarnih sprememb ter neenakomernega razvoja se prepad med severom (razvitimi) ter jugom (nerazvitimi) iz leta v leto veča. Ta prepad je viden že v Evropski uniji, kjer se vedno bolj poudarja »Evropa dveh hitrosti«, kjer hiter del predstavljajo bivše članice Zahodnoevropske unije ali pa vsaj države znotraj Schengenske meje, medtem ko počasno Evropo zastopajo zadnje pridružene članice vključno z Grčijo in Portugalsko.

Z razvojnimi vsebinami ter kazalci razvitosti se spopadajo velike mednarodne organizacije, kot so Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad, Razvojni program Združenih narodov in druge. Slednji poudarja, da kljub koristnosti ekonomske rasti, sama po sebi ni zadostna za človeški razvoj. Ključna ni kvantiteta rasti, temveč njena kvaliteta in nadaljuje, da le-ta namesto da bi ustvarjala službe, jemlje delo ljudem; namesto možnosti sodelovanja je gluha za prošnje; nima prave podlage (korenin), morala bi biti kulturno pogojena, a ni; ne prinaša prihodnosti niti ni prijazna okolju. Rast, ki je brezposelna, gluha, nema, brez korenin in prihodnosti ni smiselna ter potemtakem ni dobra za človeški razvoj (UNDP 2003 v Thomas 2005). Kljub željam, da bi razvoj prinašal ljudem dobrobit ter boljše življenje, se v splošnem rast države kaže zgolj kot povečana ekonomska aktivnost.

Mehika je odličen primer ravno navedenega: povprečen prebivalec polotoka Yucatan (imenujmo ga Pedro) se ukvarja s kmetijstvom, nima počitnic ter se bori za preživetje. Vendar pa je povprečen prebivalec predela Coyoacán v Mexico City-ju (recimo mu Juan) visoko izobražen, preživlja svoje počitnice v Acapulcu in vozi BMW, izdelan za evropsko tržišče. In če seštejemo mesečne prejemke Juana in Pedra ter poizkušamo dobiti povprečje le-teh prejemkov, končni rezultat sploh ne bo tako slab, saj je Juanova mesečna plača vsaj 100-krat višja kot Pedrova in bosta skupaj tvorila neko (dokaj visoko) povprečje, ki (žal) odseva popačeno realnost. Zastrahujoče je, da revščina danes bolj ogroža človeštvo kakor pred štiridesetimi leti in da so posamezniki iz nekaterih

afriških držav (na primer iz Konga) danes kar sedemkrat revnejši, kakor so bili takrat (HDR⁸ 2005).

Bistvo pomoči ni v pomoči nekaj ljudem, da obogatijo, ali ustvarjanje kupa nesmiselnih, zaščitениh industrij, ki koristijo le državnim elitam; ni v tem, da so po eni strani Prada in Benetton, Ralph Lauren ali Louis Vuitton na voljo bogati urbani deklici; po drugi pa se prepušča ruralne reveže v njihovi bedi. Zmožnosti kupiti Guccijeve torbice v Moskovskih nakupovalnih centrih ne pomeni, da je država postala tržna ekonomija⁹. Pri razvoju gre za spreminjanje družb, dajanje možnosti uspeha vsem, dostop do zdravniške oskrbe in izobrazbe. (Stiglitz 2002: 252)¹⁰

2.1. Človeški razvojni indeks kot mera različnosti

Svetovna banka je kot *acquis communautaire*¹¹ uvedla **človeški razvojni indeks** (HDI), s katerim meri razlike v razvitosti med državami. HDI je sestavljen indeks, ki meri povprečne dosežke v državah na treh osnovnih dimenzijah človeškega razvoja:

a) pričakovana življenjska doba (life expectancy)

Razlika med najdaljšo (Japonska 82 let) in najkrajšo (Swaziland 32,5 let) pričakovano življenjsko dobo med državami članicami OZN je kar 49,5 let, kar je več, kot je povprečna vrednost pričakovane življenjske dobe v vseh državah z nizkim razvojnim indeksom.

b) odstotek pismenosti (odraslega) prebivalstva (adult literacy rate) in odstotek prebivalstva v procesu izobraževanja (gross enrolment ratio)

Zajema prebivalstvo nad 15 letom starosti, ki je pisмено ter celoten delež prebivalstva, ki je v procesu izobraževanja.

c) bruto družbeni proizvod na prebivalca (BDP per capita¹²)

⁸ HDR → human development report (poročilo o človekovem razvoju), izdaja ga Svetovna banka, letno se poročila nanašajo na različne tematike (na primer lakoto, revščino itd.)

⁹ Tržna ekonomija – ekonomija, kjer prevladuje načelo proste trgovine in prostovoljne menjave ter je ne usmerja centralna avtoriteta → kapitalistična ekonomija

¹⁰ *Development is not about helping a few people get rich or creating a handful of pointless protected industries that only benefit the country's elite; it is not about bringing in Prada and Benetton or Louis Vuitton, for the urban rich girl and leaving the rural poor in their misery. Being able to buy Gucci handbags in Moscow department stores did not mean that country had become a market economy. Development is about transforming societies, enabling everyone to have a chance at success and access to health care and education. (Stiglitz 2002: 252)*

¹¹ fra. → skupne stvari

¹² BDP per capita je vsota vseh vrednosti končnih proizvodov in storitev v določenem gospodarstvu v enem letu deljena s številom prebivalcem. Izraža se v USD.

»Petina človeštva živi v državah, kjer ljudje ne razmišljajo o tem, kako bodo potrošili 2 dolarja za kapučino. Druga petina človeštva pa preživi z manj kot 1 dolarjem na dan in živijo v državah, kjer otroci umirajo od želje po tem, da bi imeli preprosto mrežo proti komarjem.« (HDR 2005)

Človeški razvojni indeks se je uveljavil, glede nanj se vrednoti razvitost neke države; kot primer lahko prikažem, da so glede na indeks najbolj razvite države Islandija, Norveška, najmanj razviti pa Sierra Leone ter Burkina Faso. V splošnem imajo evropske države, Japonska, ZDA in Avstralija visoke vrednosti človeškega razvojnega indeksa, afriške države pa izjemno nizkega.

Neenakost med državami se lahko meri tudi z Ginijevim koeficientom. Je mera neenakosti, s katero največkrat merimo neenakost dohodka, vendar ga lahko uporabljamo za katerokoli vrsto neenakega porazdeljevanja. Zaseda vrednost med 0 in 1, kjer 0 označuje popolno enakost, 1 pa popolno neenakost. S koeficientom se lahko meri tudi neenakost bogastva. Večina razvitih držav ima Gini koeficient med 0,24 in 0,36; medtem ko imajo Združene države Amerike 0,4, kar pomeni, da obstaja v ZDA večja neenakost. Gini koeficient je lahko zavajajoč, predvsem pri primerjanju držav – razlike med malimi in velikimi državami.

2.2. Milenijski razvojni cilji kot načrt za prihodnost človeštva

Na srečanju Združenih narodov leta 2000 je 189 vodij držav obljubilo, da je revščina stvar preteklosti ter da se bo (revščina) do leta 2015 omejila vsaj za tretjino njenega trenutnega obsega. Dogovor so strnili v t.i. *Millenium Development Goals*¹³ ter podpisali t.i. *Millenium Declaration*¹⁴, ki obljublja:

- izkoreniniti ekstremno revščino ter lakoto
(1,2 milijardi ljudi živi z manj kot 1 USD na dan; vsak večer zaspi 800 milijonov lačnih ljudi; vsak dan, samo zaradi vzrokov povezanih z revščino umre 28.000 otrok);
- doseči splošno razširjeno osnovno izobrazbo
(115 milijonov otrok ne hodi v šolo – 56 % le-teh je deklinc in 94 % le-teh živi v državah v razvoju; 133 milijonov mladih ljudi ne zna ne brati ne pisati; le 37 od 155 držav v razvoju ima univerzalno osnovnošolsko izobrazbo);
- promovirati enakost med spoloma ter »okrepiti¹⁵« vlogo žensk

¹³ angl. → Milenijski razvojni cilji

¹⁴ angl. → Milenijska deklaracija

¹⁵ Vzpodbuditi ženske, jim dati enake možnosti.

(dve tretjini nepismenih ljudi na svetu predstavljajo ženske; zaposlitvena raven žensk je za 30 % nižja kakor zaposlitvena raven moških; v letu 2003 je imelo sedež v nacionalnih parlamentih le 15 % žensk);

- zmanjšati umrljivost otrok

(48 držav ima stopnjo mortalitete višjo kot 1 na 10 rojenih otrok, v primerjav z 1 na 143 v razvitih državah; med otroškimi boleznimi, ki se jih lahko prepreči s cepljenjem so rdečke bolezni, zaradi katere je v letu 2000 umrlo več kot pol milijona otrok; 70 % vzrokov smrti otrok pred petim letom je posledica bolezni ali kombinacija bolezni in podhranjenosti);

- izboljšati zdravje porodnic

(vsako leto zaradi težav med nosečnostjo ali porodom umre več kot 500.000 žensk; 99 % primerov smrti med porodom se dogodi v državah v razvoju; nosečnost je glavni vzrok smrti deklet, starih med 15 in 19 let v državah v razvoju);

- premagati HIV / AIDS, malarijo ter druge smrtonosne bolezni

(vsako leto se 4,8 milijona ljudi okuži z virusom HIV, kar je 13.000 na dan; zaradi malarije umre vsako leto več kot 1 milijon ljudi; v letu 2002 je zaradi tuberkuloze umrlo 2 milijona ljudi);

- zagotoviti stabilnost okolja

(zaradi infekcij, ki jih povzroča onesnažena voda oz. pomanjkanja stranišč, umre vsako leto 2 milijona otrok; 1,2 milijardi ljudi nima urejenega dostopa do pitne vode, 2,3 milijarde pa nima urejenega dostopa do sanitarnih potrebščin; zaradi propada ribištva po svetu grozi lahkota in revščina obmorskim skupnostim v deželah v razvoju);

- razviti globalno partnerstvo za razvoj

(vsaka evropska krava dobiva 2 USD subvencije na dan, kar je več kot dnevni zaslužek polovice svetovne populacije; razvite države so obljubile 0,7 % nacionalnega dohodka nameniti za pomoč. Le pet jih je držalo obljubo, ZDA dajejo manj kot 0,2 %; če bi razvite države opustile trgovinske prepreke, bi iz revščine do leta 2015 osvobodile 300 milijonov ljudi).

(UNDP 2005: 322)

Milenijski razvojni cilji se morda na prvi pogled zdijo malce iluzorni ter težko izvedljivi, še posebej v svetu, ki ga razdvaja vedno večji prepad med tistimi, ki imajo vse (materialno gledano) in tistimi, ki nimajo ničesar. Menim pa, da je že samo zavedanje o problemu, ki bo nedvomno postal največje vprašanje človeštva v prihodnosti, velik korak naprej, ki bo postopno pripeljal do različnih strategij reševanja vprašanja ter zamejitve in posledično zmanjševanja prepada med razvitim ter nerazvitim svetom.

S pojmom nerazvitosti se spogledujejo besede, kot so revščina, lakota, bolezni, onesnaževanje. Razvoj in revščina sta neločljivo povezana. Ljudje, ki imajo slabši življenjski standard, so veliko bolj podvrženi boleznim, imajo omejen dostop do zdravniških storitev (finančne in fizične omejitve), težje pridobijo dobro zaposlitev in jo tudi težje obdržijo. Rojeni so v začaran krog, iz katerega je sila težko ubežati.

Začetek novega tisočletja zaznamuje popularna kultura s številnimi kampanjami, koncerti, ki mu vzporedno sledi moderno osveščanje mladih prek televizijskih programov (MTV), Združenih narodov, nevladnih organizacij. Ljudi, sploh pa mlade, se poziva k aktivni participaciji pri izkoreninjanju revščine. Ali sama revščina definira nerazvitost? Nikakor ne, vendar so vse akcije, ki potekajo na odličen način zbiranja velikih količin denarja. Na primer kampanja »no excuse 2015« ali pa *BandAid, Make poverty history, One*. Vsi ti dogodki so izjemno odmevni ne le zaradi svojega namena, temveč predvsem zaradi dogodka samega, ki je po navadi že sam zase spektakel; gosti se filmske zvezde, športnike, glasbene izvajalce, politike; medijske osebnosti, po katerih se ljudje zgledujejo.

Nemški sociolog Max Weber opredeli pojem *idealnih tipov*. To so analitični konstrukti v družbi, ki v realnosti sicer ne obstajajo, vendar lahko z njimi opredelimo, koliko se določen pojav odklanja od idealnega tipa oziroma kolikor je le-temu podoben; glede na to ga tudi ovrednotimo (Coser, 1977). Nek idealen tip *razvoja* bi moral prinašati:

→ **višjo kvaliteto življenja in življenjskega okolja**

S kvaliteto življenja se aplicira predvsem na preseganje praga relativne revščine, zavedanje občutka varnosti (predvsem fizične), brez vedno prisotnega strahu pred smrtjo in kjer se lahko človek celostno razvija. Kvalitetno življenjsko okolje pa označuje čisto okolje, kjer so urejeni dostop do pitne vode, električna napeljava, ogrevanje, sanitarije.

→ **demokracijo**

»Razvoj viša stopnjo demokracije ter zmanjšuje možnost nasilnega prevzema oblasti« (WDR 2004). Pri demokratičnem vladanju je posameznikom omogočeno sodelovanje pri vodenju ter upravljanju države, voljenje ter moč izvolitve predstavnikov ljudstva, spoštovanje človekovih pravic in svoboščin. Ker razvoj pokriva vsa področja gospodarstva, celotno državo, se le-ta kaže tudi v razvoju civilne družbe, kjer višja razvitost definira bolj stabilno demokracijo.

→ **stremenje ljudi k skupnim ciljem**

Postmoderni čas zaznamuje individualnost ter podiranje barier, vendar pa je ravno razvoj tisti dejavnik, ki prinaša med ljudi zavest o skupni usmeritvi človeštva, o nekih skupnih prioritetah. Na primer ekologija in s tem povezana skrb za okolje je področje, kjer bo morala zavladati neka globalna zavest ter bo moral biti dosežen skupni kompromis, če želimo čez stoletje ali dve sploh še imeti atmosfero.

Države, ki so dandanes razvite, bodo takšne tudi ostale, razen v primeru, da se pripeti neka velika (naravna) katastrofa, morda jedrska vojna. Če spregledamo ciklični potek zgodovine (vzponi in padci civilizacij), bo nerazvitim praktično nemogoče ujeti zelo razvite države, saj se tudi te povzpenjajo vedno višje. V splošnem se največjo pozornost posveča Afriki, kjer vladajo najbolj katastrofalne razmere, Indiji, ki naj bi do leta 2050 po demografskih napovedih imela milijardo šeststo milijonov prebivalcev, in Kitajski, ki, po mojem mnenju, edina lahko resnično ogrozi moč ZDA. Kitajska razvija lasten jedrski program ter poseduje ogromno količino znanja, ki ga ne izvaža v takšnem obsegu kakor na primer Indija (ki ima najcenejšo izobraženo delovno silo). Razlika, ki daje Kitajski večjo moč, je tudi v tem, da je bila bolj zaprta (Kitajski zid, komunizem) ter ni bila kolonizirana kakor mnoge druge države, kar pomeni, da je njena kultura bila manj oplojena.

2.3. Trajnostni razvoj

Prvič se trajnostni razvoj¹⁶ omeni v poročilu UN World Commission on Environment and Development¹⁷ leta 1987, označuje pa razvoj, ki se osredotoča na iskanje razvojnih strategij, ki ne izkoriščajo, onesnažujejo ali uničujejo okolja. Okolje je ranljiv naravni okvir, brez katerega človeštvo fizično ni sposobno preživetja (vsej aroganci navkljub). Pomembna dimenzija razvoja je njegov vpliv na okolje. »*Živimo nad svojimi zmoglostmi*« (WDR, 2005). Zavedanje o neobnovljivih virih energije, nafte, zemeljskega plina, pitne vode in čistega zraka se še vedno formira ter še ni doseglo stopnje, ko bomo prisiljeni resno razmisliti o našem pretiranem potrošništvu.

Trajnostni razvoj je predvsem pomemben za države v razvoju, ki želijo hitro dohiteti razvite države brez razmišljanja o njegovem dolgoročnem vplivu na okolje. Aplicira se

¹⁶ angl. - Sustainable development

¹⁷ slo. – Svetovna komisija Združenih narodov o okolju in razvoju

predvsem na Jugovzhodno Azijo ter Kitajsko in Latinsko Ameriko. Industrijski obrati, ki rastejo kot po tekočem traku, onesnažujejo vodo, tla in zrak. S takšnim ravnanjem se povečujeta naravno neravnovesje in ozonska luknja ter se tanjša atmosfera, ki je naravni zemeljski ščit pred škodljivimi ultravijoličnimi žarki. Na enem delu sveta, v Evropi, poudarjamo ločeno zbiranje odpadkov, njihovo reciklažo in je moderen ekopapir; medtem ko na drugi namesto na smetišče odnašajo smeti kar v gozd »ker je smetišče predaleč in ker se v gozdu ne vidi«¹⁸.

2.4. Globalizacija in pasti, ki jih prinaša

Pri pojmu razvoja je nemogoče obiti globalizacijo, saj je »*globalizacija prav gotovo najbolj uporabljana – zlorabljena – in najredkeje definirana, verjetno najbolj napačno razumljena, najnebuloznejša in politično najučinkovitejša (udarna in sporna) beseda zadnjih in tudi prihodnjih let.*« (Beck, 2003: 37). V razprave o globalizaciji danes spada prav vse: od ekoloških problemov, stabilnosti delnic na borzi, ptičje gripe. Je grešni kozel za vse napake domačih ekonomij ali propadlih projektov mednarodne skupnosti. Prinaša krčenje sveta, oplajanje kultur, ksenofobijo, odvisnost; je naša največja želja in naš največji strah obenem. Je kot tri dni stara orehova potica, narejena iz avstrijske moke, turškega sladkorja, makedonskih jajc, gruzijskih orehov in argentinske limonine lupinice; malce suha – a še vedno užitna in ne vemo natančno, kaj naj bi z njo počeli.

Sociološko je globalizacija homogenizacija kulture (enakost svetovnih standardov), proizvodov, načina življenja, skupnost idej, standardizacija navad in posledično razpršitev družbenega nadzora pri upravljanju organizacij. Ogroža tradicionalne lokalne identitete, razlike.

(Svetličič, 2004)

Ne glede na to, ali se uvrščamo med zagovornike procesa globalizacije ali ne, se moramo z njo soočiti. Četudi se je sam pojem pojavil relativno pozno, je globalizacija dejansko nekakšna elegantnejša nadgradnja kolonizacije, le da v tem procesu ne gre zgolj za posamezne države, temveč za kreacijo svetovne kulture, kjer so edine resnične meje postavljene s fizičnimi človeškimi zmožnostmi. Ustvarjena je individualno prikrojena resničnost, primerna vsakemu posamezniku ter hitro zamenljiva. Globalizacija je tudi »*intenzifikacija svetovnih družbenih odnosov, ki povezujejo oddaljene lokalnosti v takšni*

¹⁸ Ena izmed šokantnih izkušenj o ekološki osveščenosti prebivalstva

meri, da so lokalni dogodki oblikovani z dogodki, ki se dogajajo več milj stran in obratno«. (Giddens 1990: 21 v McGrew 2005: 210).

Na primer hurikan Katrin v ZDA, zaradi katerega so evakuirali delavce na naftnih ploščadih v Mehikem zalivu, kar je pomenilo manj načrpane nafte na dan, kar je dvignilo ceno sodčku nafte in posledično zamajalo vrednost ameriškega dolarja. Nepredvidljive naravne nesreče po eni in po drugi strani teroristični napadi (septembra 2001, marca 2004, julija 2005) povezujejo svet ter ustvarjajo globalni strah pred neznano nevarnostjo. Delitve na »MI« in »ONI«, v svetu, kjer naj bi vladalo načelo *égalité*¹⁹, kjer so »ONI« vsi, ki niso prebivalci v ZDA, Evrope, Avstralije ali Japonske. In »MI« se vedno bolj bojijo(mo) »ONIH«, saj predstavljajo vedno večjo konkurenco, večji izziv, večji strah. Zahodnoevropski svet se boji »pay backa« leta izkoriščanih »barbarskih« narodov. *Homo homini lupus*²⁰.

Kerichi Ohamer poudarja, da so institucije, temeljne družbene konstrukcije, kot na primer država, »fikcije«, saj v tradicionalnem smislu ne izpolnjujejo več svojih temeljnih nalog (pravna, socialna država), temveč se poudarja pomen nadnacionalnega, regionalnega (neodvisno od državnih meja) povezovanja in sodelovanja. (Giddens, 2002). Ni več vprašanje tega, kako se bo tretiralo državljanje, temveč predvsem kako tiste, ki prinašajo državi dobiček – potemtako tudi tujce. Avstralija za leto 2006 predvideva »uvoz« delovne sile ter tako povečanje števila »Neavstralcev« (tistih brez državljanstva); takšen način promoviranja države je lepo prikazan na www.workchoices.gov.au (Avstralsko ministrstvo za zunanje zadeve). Na tak način si bo država zagotovila stabilno ekonomsko rast, kupila znanje ter investirala v svoj razvoj; po drugi strani pa izobrazila veliko število imigrantov (bodočo elito) na lasten račun. Smotrnost slednjega se bo odražala šele čez določeno časovno obdobje, ko bo sedaj učeča se bodoča delovna sila začela prodajati svoje znanje – vprašanje na čigavem (katerem) trgu.

Težko je trditi, da ima globalizacija samo dobre ali samo slabe učinke. Predvsem imajo različne posledice in se razlikujejo glede na državo ter področje. Globalnost je postala eden izmed načinov življenja predvsem med mladimi, ki so stalno v svetu (»in«), in ravno ta občutek participacije v svetovnem občinstvu daje globalizaciji njen čar. Daje nam

¹⁹ enakost

²⁰ lat. → Človek človeku volk

občutek varnosti, saj zahodnoevropski kulturni imperializem kreira neke vrste **globalno mcdonaldizacijo**, kjer točno vemo, kako dostopati do želene stvari, ali kaj lahko pričakujemo pri določeni storitvi (Starbucks), ali ko iščemo točno določen oranžen šal (H&M) oziroma belo garderobno omaro 100 x 35 x 201 cm (IKEA). Velike blagovne znamke so si ustvarile zaupanje potrošnikov v njihove produkte ter jih s svojim lahkim, znanim, nekompliciranim in hitrim dostopom po celem svetu praktično zasvojile.

Tabela 2.1. Bilanca globalizacije

globalizacija je dobra za ...	globalizacija je slaba za ...
Japonsko, Evropo, V in J Azijo (do l. 1997)	države v razvoju, Afriko (razen Mavriciusa in Bocvane), Latinsko Ameriko (razen Čila in Kostarike)
proizvodnjo, dobičke	zaposlenost in plače
ljudi, ki imajo sredstva, so izobraženi, kvalificirani (menedžerji, inženirji ...)	ljudi brez sredstev, neizobražene in nekvalificirane delavce
prožne prilagojevalce	neprikladne
posojilodajalce	posojilojemalce
neodvisne od javnih storitev	odvisne od javnih storitev
velika podjetja	mala podjetja
moške in močne	ženske in otroke, šibke, človekovo varnost
globalno kulturo in mir	lokalne kulture
poslovneže in ekonomiste (zagovornike globalizacije)	okoljevarstvenike, delavce, zagovornike pravic potrošnikov, kmete, verske organizacije, zagovornike demokracije (nasprotnike globalizacije)

Vir: skrajšano po Sreeten 2001: 30 v Svetličič 2004: 38

2.4.1. Globalizacijski ekstremizem se imenuje ... globalizacija

Grobalizacija je nov termin G. Ritzerja. Poudarja homogenost ter kulturni imperializem, ki povzroča podobnost sveta, kjer se zmanjšujejo razlike med svetovnimi področji in kjer so socialni procesi usmerjeni ter determinirani. Glavni akterji tega procesa so množični mediji, ki oblikujejo sami sebe ter občinstvo po celem svetu. Med tremi glavnimi značilnostmi grobalizacije so mcdonaldizacija²¹, kapitalizem in amerikanizacija²² (Ritzer, 2004). Novi načini potrošnje, kot so na primer prodaja prek spleta ali mobilnega telefona, so visoko mcdonaldizirani ter so prostorsko nezamejeni. Vse popularne nadaljevanke (Prijetelji, Seks v mestu) so neke vrste prinašalci (transmitterji) globalnosti v naš vsakdan.

²¹ Mcdonaldizacija je proces, pri katerem se procesi restavracij s hitro prehrano odražajo v družbi (učinkovitost, predvidljivost, kontrola).

²² Propagiranje ameriških idej, navad, socialnih smernic, industrije in kapitala po svetu. Izvira iz ene države, vendar ima različne pojave oblike v vsaki državi.

2.5. Kje in ali ima razvoj svoj konec?

Vprašanje o tem, ali nas v prihodnosti čakajo srebrne obleke nezemeljskih bitij iz znanstveno-fantastičnih filmov, antene na glavi ter tablete namesto hrane, je še preveč absurdno vprašanje v današnjem času (četudi morda na mestu). Leto 2006 bo prvo leto v človeški zgodovini, v katerem bo več kot polovica človeštva živela v urbanih okoljih (Grimond, 2005). Vsi procesi, ki spremljajo naš razvoj (človeštva), nas delajo odvisne od samih sebe, kar prinaša drugačen riziko; ne znamo živeti brez električne energije, ne znamo si sami priskrbeti hrane (loviti na primer). Veščin ljudi, živečih v srednjem veku, pač ne potrebujemo več, ker so jih zamenjala drugačna znanja in spretnosti. Razvoj bo šel še naprej svojo pot in posamezniki mu moramo, če ne želimo, da nas potepta, slediti. Menim, da bomo v primeru, če nam uspe preseči lastne človeške egoambicije o tem, kolikokrat smo sposobni uničiti svet, priča ekspanziji Azije, predvsem Kitajske, ki bo postala ekonomsko najverjetneje najmočnejša sila. Razvoj v ZDA ter zahodni Evropi bo v primerjavi z Azijo v fazi stagnacije, okrepiti pa se zna gospodarstvo Nemčije. Kljub počasnejši rasti bo Evropa še vedno mamljiva za priseljence, kar bo dodatna težava prihodnjih desetletij. ZDA bodo najverjetneje odkrile »nove teroriste«, ki jih bo nujno treba eliminirati, po možnosti z jedrskim orožjem, in ki se bodo skrivali v puščavskih predelih sveta. Čez nekaj desetletij pa pride na vrsto zibelka človeštva – Afrika (če je ne bosta Evropa ali Azija spremenili v moderni živalsko-človeški vrt), kjer so razmere v danem trenutku tako katastrofalne, da potrebujemo ne le strategije, temveč »nadplan«. V tem trenutku pa bi bilo prenagljeno opredeliti vsebino tega »nadplana«.

Izziv razvoja je torej enormen in bo viden v vsaki skupnosti in na vseh področjih življenja. Poti nazaj ni, preostane nam torej le ... fatalizem? Ali pa malce za šalo, »vzpodbudnejši« t.i. »worst case scenario«, kjer bodo Zemljo morali odstraniti zaradi grajenja nove intergalaktične obvoznice?

3. Razvojna pomoč: teoretski pogledi ter opredelitve

3.1. **Definicije razvojne pomoči**

Razvojna pomoč, pomoč za razvoj (*»development aid, foreign aid oziroma development assistance«*) je material ali denar, ki je namenjen drugi osebi (oz. skupini) ter bo pripomogel k izboljšanju življenjskih razmer te osebe (oz. skupine). Lahko je **notranja** ali **zunanja**, kjer prva označuje pomoč, ki je pridobljena znotraj države oziroma organizacije, druga pa pomoč, ki prihaja bodisi iz druge organizacije, druge države ali mednarodne institucije (od zunaj).

Negativen prizvok pomoči je posledica navajanja prejemnikov na brezplačno »obdarovanje«, kar dolgoročno vodi v odvisnost od prejete pomoči in zavira razvoj posameznika ter posameznikovega okolja. Zakaj nekdo nudi pomoč? Če je ta dobrotnik posameznik, lahko to počne zaradi svojih sebičnih interesov ali iz čiste dobre volje. Če je le-to država, to počne zaradi krepitve sodelovanja med državama, poglobljanja prijateljstva ali neke daljnosežne koristi. Če je dobrotnik mednarodna organizacije (npr. NGO), to počne zaradi moralnega klica pomoči potrebnih. In če se držimo ekonomskega načela *»there is no free lunch²³«*, slednje drži tudi v tem primeru. Dober pokazatelj interesov vlagateljev ter donatorjev je bil viden pri zbiranju pomoči za obnovo po cunamijih v Jugovzhodni Aziji: direktne investicije so namenjene predvsem Tajski, vzhodni obali Šri Lanke; praktično vsem (izjemno turističnim) delom, od katerih si lahko vlagatelji srednje- ter dolgoročno obetajo visoka povračila (solastništvo, odstotki od dobičkov); medtem ko so neatraktivni predeli prepuščeni prej omenjenim dobrotnikom.

3.2. **Akterji razvojne pomoči (kdo jo daje, kdo porablja) ter njihova motivacija**

Razvojno pomoč lahko nudijo države in njihove agencije, nevladne organizacije, posamezniki. Potrebno je razlikovati med donatorji, »izvršitelji«²⁴ in prejemniki, ki pridobivajo pomoč iz javnih ali zasebnih virov.

²³ slo. – nobeno kosilo ni zastonj

²⁴ Izvršitelji so tisti, ki poskrbijo za to, da se sredstva razdelijo oz. porabijo.

Tabela 3.1. Kategorije akterjev

	javni	zasebni
donatorji	države multilateralne agencije	fundacije posamezniki
»izvršitelji«	vladne agencije	ZPO ²⁵ , NGO ²⁶ podjetja, ki se ukvarjajo s svetovanjem
prejemniki	države	posamezniki, ZPO, NGO

Vir: Tisch, 1994

Največji delež prispevajo države z bilateralnimi²⁷ (ali multilateralnimi) aktivnostmi, zato je pomembno, da se razume motivacija držav za dajanje pomoči.

V nadaljevanju se osredotočam na motivacijo za dajanje razvojne pomoči. Klasifikacijo (politično in humanitarno motivirana razvojna pomoč) sem črpala iz Tisch J. Sarah, Wallace B. Michael (1994): Dilemmas of development assistance: the What, Why and Who of Foreign Aid ter iz Zimermann Robert F. (1993): Dollars, diplomacy & dependency: Dilemmas of U.S. economic Aid, dodala pa sem tudi moje lastno razmišljanje.

Državna pomoč je praviloma **politično motivirana**, kar je ključno za porazdeljevanje in usmerjanje pomoči. Njen primarni cilj je politična korist donatorja, ki ga smotrna poraba sredstev prejemnika ne zanima, njegova motivacija je izključno v lastni – večinoma strateški ali ekonomski koristi. Zagotavljajo jo suverene države oziroma njihove vladne agencije, kot na primer Združene države Amerike, Francija, Nemčija. Politična motivacija je močno povezana z zunanjepolitičnimi interesi ter lahko vsebuje močno ideologijo, kot na primer: Združene države Amerike namenjajo vsako leto Srednji Ameriki milijone dolarjev, s tem zagotavljajo neko stabilnost področja ter dušijo morebitne konflikte, saj jim posredovanje na teh območjih v danem trenutku ni v primarnem interesu.

Razvojna pomoč je lahko **humanitarno motivirana** – namenjena za doseganje humanitarnih ciljev in zaradi tega povezana z izobraževanjem; na primer izobraževanje prebivalcev v državi prejemnici: o smotrnem ravnanju z odpadki, o pravični trgovini, izkoriščanju naravnih virov. Od politično motivirane pomoči se razlikuje v tem, da v tem

²⁵ ZPO - PVO – private voluntary organizations (zasebne prostovoljne organizacije)

²⁶ NGO – non governmental organizations (nevladne organizacije)

²⁷ Bilateralni donatorji so države, medtem ko so multilateralni donatorji mednarodne organizacije.

primeru ne gre za korist donatorja, temveč za dobro prejemnika. Zagotavljajo jo multilateralne agencije, nevladne organizacije, ki stremijo k dolgoročnemu ekonomskemu razvoju. Nevladne organizacije, ki delujejo na tem področju, so predvsem fundacije, ZPO, dobrodelne organizacije in religiozno orientirane skupine. Menim, da je delo posameznih aktivistov vrednoteno kot humanitarna motivacija, saj si posamezniki težko obetajo politične koristi zaradi svojega dela.

Za ponazoritev slednjega naj navedem, da Evropska unija²⁸ humanitarno pomoč deli v tri podskupine, in sicer:

a) pomoč pri nesrečah (t.i. emergency aid)

Namenjena je osebam oziroma območjem, prizadetim v nesrečah (naravnih ali povzročenih s strani človeka). Daje se v obliki denarja za zagotavljanje osnovnih potrebščin – zdravil, hrane, domovanj, goriva in osebja. Biti mora fleksibilna ter hitra.

b) pomoč v hrani (t.i. food aid)

Evropska unija razdeljuje velike količine hrane na območja, ki jih pesti lakota, s tem zagotavlja t.i. varnost pred lakoto. Pomoč v hrani lahko predstavlja del pomoči pri nesrečah.

c) pomoč beguncem (t.i. refugee aid)

Države članice Evropske unije, kakor tudi EU sama, daje pomoč ljudem, ki so bili prisiljeni zapustiti lastno državo zaradi vojne, lakote, pregona ali zaradi tretjih razlogov. S pomočjo, ki jo zagotavljajo, pomagajo pri integraciji beguncev v novo okolje.

3.2.1. Teoretske razlage motivacije dajanja razvojne pomoči

Ker je motivacija dajanja razvojne pomoči dokaj kompleksen proces, sem s pomočjo Tisch in Wallace (1994) opredelila različne teoretske pristope k razvojni pomoči. Teorija mednarodnih odnosov podaja različne razlage motivacij akterjev za dajanje zunanje pomoči. Kot je že omenjeno, je lahko pomoč izključno egoističen vzgib države ali pa ima resnično namen izboljšati življenjske razmere oziroma pomagati ljudem iz stiske. V realnosti popolnoma identičnega primera vzgiba dajanja pomoči ne bomo zasledili, mnogokrat obstaja kombinacija različnih teoretskih pristopov.

²⁸ Evropska komisija: (<http://www.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/r10000.htm>) (19. 11. 2005)

Realisti vidijo človeško naravo kot sebično in nepopolno, kar se po njihovem mnenju odraža v obnašanju držav ter delovanju mednarodne skupnosti. V moči držav poudarjajo suverenost – zmožnost države, da ureja svoje notranje in zunanje zadeve. Dalje trdijo, da so države sebične, nenehno tekmujejo med seboj ter se bojujejo za prevlado. Razvojna pomoč je zato sredstvo za ohranjanje statusa quo v odnosih med državami. Nekateri realisti vidijo razvojno pomoč kot ustvarjanje odvisnosti (»*dependence*«), drugi pa kot večanje medsebojne povezanosti (»*interdependence*«).

Po **idealističnem** modelu držav ne vodijo le egoistični interesi, temveč tudi zavest o skupnem dobrem in zavedanje, da so problemi rešljivi tudi po mirni poti s kolektivnim dogovorom in ne le z nasiljem. Skrb držav za humanitarne dejavnosti enačijo s pomembnostjo državne suverenosti. Glavno sredstvo za vzdrževanje miru in reda med državami vidijo v mednarodnem pravu. Idealisti sledijo ideji, da revne države sprejemajo pomoč zato, ker jo potrebujejo, bogate pa jo dajejo, ker si to lahko privoščijo. Pomoč v tem oziru koristi tako prejemnikom kot donatorjem, saj krepi mednarodno stabilnost, povečuje blaginjo in ekonomski razvoj.

Zadnji, **neomarksistični** pristop, je kritičen do obeh prej omenjenih pogledov; vidi države in mednarodno skupnost kot institucionalni in konceptualni rezultat kapitalističnega načina proizvodnje. Glavna vodilna sila dogajanja na mednarodni ravni je v ekonomskih odnosih, ki jih neomarksisti štejejo za pomembnejše, kot na primer vojaško moč držav. Razvojna pomoč v državah zadovoljuje elite ter je v korist ozkemu krogu ljudi, ne vseh državljanov, in posledično postane država suženj lastnih zunanjih interesov in ne deluje v dobrobit svojih ljudi.

3.3. Prejemniki razvojne pomoči

Pomoč se namenja za praktično vsa področja človeškega razvoja, življenja od A do Ž. Nekatere organizacije so specializirane samo za zbiranje pomoči za specifično področje ali za določeno skupino, na primer UNICEF, ki zbrana sredstva namenja izključno otrokom. Ob velikih naravnih nesrečah je poziv za zbiranje pomoči šele prva stopnja, v kateri poskušajo prebivalcem prizadetih območij zagotoviti minimalen življenjski standard, medtem ko je količina denarja, ki se ga bo v letu 2005 namenilo za obnovo območij, ki so bila prizadeta po naravnih nesrečah, nedvomno rekordna (cunami v JV

Aziji, poplave, suša v podsaharski Afriki, hurikani v ZDA, Srednji Ameriki in na Karibih, potres v Pakistanu, monsuni v Vietnamu).

Pred zadnjimi velikimi naravnimi katastrofami je bila razvojna pomoč usmerjena predvsem za vzpostavljanje stabilnosti in miru v državah, kjer so vladale krizne razmere, afriškim državam (Sudan, Kongo) in Indiji. Množični mediji lahko v procesu zagotavljanja pomoči dirigirajo komu in kam se bo zagotavljalo pomoč. V splošnem se pomoč namenja za gradnjo bivališč, vodovodov, električne napeljave, izobraževanje in tudi za spodbujanje domačih proizvajalcev, organizacijo volitev, božična darila za otroke. Ne glede na količino pomoči, je povpraševanje še vedno večje od ponudbe. In ne glede na motivacijo dajanja pomoči, je le-ta nujno potrebna, saj drži, kakor se ugotavlja v HDR 2005, da *»razvojna pomoč trpi zaradi dveh težav: kroničnega pomanjkanja financiranja in slabe kvalitete«*.

Uveljavljena miselnost, ki pravi: *»Ne daj mi ribe, raje me nauči, kako jo ulovim,«* oziroma t.i. *pomoč za samopomoč*, nedvomno drži, saj je dolgoročno za prebivalce revnejših predelov sveta slabše, če se na pomoč privadijo, saj kasneje ne vidijo motiva, da bi si sami zagotovili kvalitetnejše življenje. Odvisnost se kaže v ignoranci, kjer vlada vsesplošno razširjena miselnost: *»Mi smo revni, vaša naloga pa je, da nam priskrbite denar ali hrano ... in ne bomo več revni.«* Moderen način *»kruha in iger«*. Takšen aroganten odnos so razvile marsikatero skupnosti, takoj po tem, ko je pomoč prenehala prihajati ter so se mogli sami soočiti z dano situacijo.

Določene starostne skupine so si bolj sposobne same pomagati kakor druge, ne smemo zanemariti *vpliva okolja*, ki je nedvomno pomemben dejavnik. Skupnosti, v katerih živi veliko število otrok, ali skupnosti, ki živijo v geografsko neprijaznih predelih, ki jih na primer pestijo sušna obdobja, bi morale biti po mojem mnenju deležne večje in predvsem kvalitetnejše pomoči kakor skupnosti, v katerih živijo pretežno odrasli prebivalci in kjer niso v stalni bitki z lastnim življenjskim prostorom.

Zaradi nezadovoljstva in stalnih kritik na račun količine ter usmerjenosti razvojne pomoči so marca 2002 bogate (sever) ter revne (jug) države sklenile dogovor na konferenci OZN v Monterrey-u²⁹. Rezultat dogovora je predstavljen v tabeli 3.2.

²⁹ International Conference on Financing for Development

Tabela 3.2. Dogovor iz Monterrey-a

bogate države	revne države
Zajamčile bodo bolj radodarno finančno asistenco, boljši dostop dobrinam iz revnih držav na trge bogatih ter odpis dolgov.	Zajamčile bodo okrepitev moči prava posamezne države, zmanjšanje korupcije in rast prijaznejšega okolja za domače investicije ter razvoj.
Dogovor zajema tudi sodelovanje juga pri globalnem vladanju (<i>»global governance«</i>).	

Vir: Monterrey Consensus; A compact for development (Thomas, C., 2005: 322)

Da bi zagotovili spoštovanje dogovora iz Monterreya, kar se v praksi prvih nekaj let ni pokazalo za učinkovito, so v marcu 2005 države podpisale Pariško deklaracijo o učinkovitosti razvojne pomoči³⁰. Države podpisnice so se s podpisom zavezale k doseganju čim boljših rezultatov pri razdeljevanju pomoči (države prejemnice) ter za zagotavljanje čim večje količine pomoči (države donatorke).

3.4. Težave, s katerimi se sooča razvojna pomoč

*»Učinkovitost razvojne pomoči razkriva, da je pomoč lahko “izjemno učinkovita”, “popolnoma neučinkovita” ali ima vse pojavnne oblike med tema dvema pojmom; odvisno od institucij ter izvajalcev«.*³¹ Splošno mnenje je, da je razvojne pomoči občutno premalo, po drugi strani pa se denar, ki je bil zbran v razvojne namene, velikokrat sploh ne porabi, saj ni interesentov, ki bi pomoč želeli. Kako to? Mnogokrat je potrebno izpolnjevati obrazce, definirati način porabe pomoči, kako bo le-ta vplivala na okolje. Vsi birokratski postopki, povezani s pridobivanjem pomoči, odvrčajo organizacije ter društva, da bi sploh kandidirali za pomoč, ki je na voljo. Vendar menim, da je razvojna pomoč, ki je pridobljena na zgoraj opisan način, bolje porabljena ter resnično vrednotena kot pomoč, saj mora interesent že za samo odobritev imeti pripravljeno strategijo, dolgoročne cilje ter kvaliteten motiv.

Nemiri in nesoglasja na kriznih žariščih ter obnova držav po zračnih napadih (Irak) pa kažeta na *»pomemben napredek pri namenjanju pomoči, ki se je pojavil, ko države v razvoju vstopajo v konflikte; to prinaša zapletenejšo okoliščine ter multidimezionalna področja (u)porabe razvojne pomoči za varnost in pomirjanje konfliktov«* (Macrae 2001, Addison, 2000 v Gounder 2005: 68).

³⁰ Svetovna banka (2005): *»Paris Declaration on Aid effectiveness«* (www1.worldbank.org/harmonization/Paris/FINALPARISDECLARATION.pdf). (1. 12. 2005)

³¹ Svetovna Banka: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/coraid.htm> (19. 11. 2005)

Pomoč velikokrat ne doseže prejemnikov v obsegu, kakršnemu je bila namenjena. Nekaterne velike mednarodne organizacije porabijo za svoje funkcioniranje celo 35 % (Ranis, 1999) celotne zbrane pomoči, kar upravičujejo s stroški koordiniranja, papirja, organizacije. In 35 % od na primer 400 milijonov evrov je dovolj velika količina denarja, da se lahko nekdo primerno okoristi. Iz slednje ugotovitve so se razvnele najbolj sočne debate o pomoči Jugovzhodni Aziji, saj se je enormna količina denarja »izgubila« oziroma »zmanjšala« med potjo od donatorja do prejemnikov.

Države, ki so strateško pomembne ali so na njihovem ozemlju bogati naravni viri, na primer zlato ali diamanti, so deležne večje pozornosti pri dodeljevanju pomoči za razvoj, saj si investitorji oziroma donatorji obetajo različne dolgoročne koristi. Primer je Panama, kjer ZDA nadzorujejo Panamski prekop, ki je strateško najverjetneje eden izmed najbolj pomembnih delov Latinske Amerike. Interes severnoameriškega vlaganja ter podpore se odraža v prestolnici Panama City, katere center mesta, kjer domujejo vse večje banke ter gospodarsko pomembna poslopja, izgleda kakor mali New York; z bogatimi nebotičniki, svetlečimi se v jutranjem soncu ter razkošnimi hoteli s pogledom na Pacifik. Uzbekistan na primer, ki nima neke odmevne vloge niti v svetovni politiki niti ogromnih zalog zemeljskega plina, pa je država, ki bi nujno potrebovala več podpore ter zunanje razvojne pomoči, vendar se marsikdo vpraša: »Uz .. kaj? Stan? To je dejansko država?«

3.5. Učinki in posledice razvojne pomoči na skupnost

Razvojna pomoč, ki jo razdeljujejo oziroma z njo upravljajo mednarodne organizacije, prinaša vrednote, način življenja iz drugega okolja. Prostovoljci, ki predano opravljajo svoje delo v državah ali marginaliziranih skupnostih se velikokrat ne zavedajo svoje vloge posredovalcev tuje kulture. Prinaša tako pozitivne kot negativne posledice za vse akterje procesa. Nekaterim prinaša možnost doseganja večje konkurenčnosti na trgu, drugim spet viša cene; gradi šole ter zagotavlja le francosko govoreče učitelje; krepi globalizacijo in je sama njen produkt. Tematiko bom podrobneje obravnavala v nadaljevanju na študiji primera.

Pomoč se v bogatih državah velikokrat šteje kot enosmerna dobrodelnost. Ta pogled je zgrešen. V svetu, ki je povezan z nevarnostmi in priložnostmi, je razvojna pomoč investicija in tudi moralna imperativa – investicija v blaginjo, kolektivno varnost in skupno prihodnost. Neuspeh pri investiranju v zadostnem obsegu danes, bo generiral posledice jutri (HDR, 2005).

3.6. Prihodnost razvojne pomoči

Prioritete in definicije razvojne pomoči se bodo v prihodnosti spremenile, dopolnjevale. Smer sprememb bodo določale potrebe človeštva ter popravljanje lastnih napak. V primeru, da se bodo naravne katastrofe še stopnjevale ali če lahko vsako leto pričakujemo podobna uničujoča neurja kakor v letu 2005, se bo pojem razvojne pomoči strogo ločil na različna podpodročja ter v ožjih okvirih opredeljeval pomoč, ki bo namenjena na primer samo obnovi območij, prizadetih v naravnih nesrečah. V primeru enormne ekspanzije Afrike ter njene industrije v prihodnjem stoletju, bodo nastala nova področja, specializirana za razvojno pomoč samo tem predelom.

V zadnjih tridesetih letih je opazen velik premik, in sicer od ignorance do zavedanja o koristnosti dajanja razvojne pomoči. Veliko vlogo v tem procesu igrajo množični mediji, saj prek njihovih sporočil publika vidi in sliši težave, s katerimi se soočajo prikrajšani, približajo nam oddaljene ter neznane težave v določenih predelih sveta (na primer politiko omejevanje rojstev). Spremembam bodo podvrženi odnosi med bogatimi in revnimi, količina (odstotek BDP-ja) dajanja pomoči.

Velik delež razvojne pomoči je uspešno porabljen ter pripomore izboljšati življenjske razmere, kar vzpodbuja nove pobude; negativne izkušnje pa predstavljajo primere ter navodila, da se je moč izogniti podobnim situacijam ter napovedati, kaj se lahko pričakuje v prihodnosti. Pomoč bi morala enakovredno dosegati vse, ki so je potrebni, vendar je takšna miselnost zelo iluzorna ter neizvedljiva. Predvsem se ob trenutnih naravnih katastrofah izjemno poudarja njihove daljnosežne posledice, medtem ko se pozablja na vsakodnevne smrti ljudi (predvsem otrok) zaradi lakote, bolezni ter spopadov.

Če se želi povečati učinkovitost razvojne pomoči, je nujno, da se poleg količine pomoči, ki je na voljo, definira tudi način pridobitve ter zaveže izvajalce, da po izvedenih projektih prikažejo, kako so porabili pomoč, kako bodo obnavljali projekt, kakšen je njegov vpliv na okolje, v katerem je nastal, ter predstavijo vizijo projekta v prihodnosti. V velikih organizacijah je zaradi velikosti pretoka oseb ter kapitala način kontrole veliko težji, kar poskušajo organizacije kontrolirati tako, da morajo izvajalci natančno definirati načine, na katere bodo porabljali pomoč, predvideti posledice, vpliv na skupnost. Seveda slednje pride v poštev le pri pomoči, ki ni namenjena obnovi po naravnih nesrečah. Ta način si

bo moral zagotoviti neke vrste kontrolo, saj menim, da gre ravno zaradi hitrega načina posredovanja pomoči pri naravnih nesrečah za največ nepravilnosti ter nesmotrno porabljenih sredstev.

4. Države v razvoju

Svetovna banka glede na višino BNP per capita posamezne države uvršča med države v razvoju³², države z nizko ali srednjo višino BNP. Tako v isto skupino uvršča tudi pet držav, ki so »države v razvoju z visokim prihodkom« – Izrael, Združeni Arabski Emirati, Singapur, Kuvajt in Hong Kong. Več kot 80 % svetovne populacije živi v več kot 100 državah v razvoju.

Da postane država razvita, mora imeti stabilno ekonomijo, nizek zunanji dolg, dovolj visok BNP na prebivalca (v letu 1998 je bilo to več kot 9.076 USD).

Države v razvoju se mnogokrat opredeljuje tudi kot *manj razvite države* oziroma kot t.i. *tretji svet*, torej države izven Evrope, ki so v očeh Evropejcev »zaostale« in ki jih je bilo treba v kolonialnem času »civilizirati«. Pojem t.i. *drugega sveta* se nanaša na bivšo Sovjetsko zvezo ter države, ki so imele socialistični režim. *Prvi svet* oziroma razvite države pa so države stare celine, ki so »odkrivale« svet pred petimi stoletji ter širile svoja ozemlja na račun izkoriščanja drugih narodov.

»Vse manj razvite države trpijo za neke vrste socialno, ekonomsko ali politično zaostalostjo« (Handelman, 1996). Razvite države niso imele enake zgodovine kakor države v razvoju, ki so imele opravka za dekolonizacijo, suženjstvom. Druga svetovna vojna je bila vojna med najbolj razvitimi državami sveta, zaznamovala je svetovno politiko, jo zamajala, vendar vzpodbudila razvoj v državah, ki so bile v konfliktu, saj si je vsaka izmed njih prizadevala dohiteti in prehiteti tekmice. Države v razvoju ter najmanj razvite države imajo zgodovino polno izkoriščanja Evrope (Francija, Portugalska, Španija, Nizozemska), kar se odraža še danes, saj mnoge države v razvoju nimajo dostopa do nekaterih trgov, konkurenca jih ne šteje za »resne« tekmece. Francija v zakulisju še vedno diktira razvoj ter politiko bivših kolonij, neodvisnih ozemelj, med njimi Surinam, Francosko Gvajano, Guadeloupe, Alžirijo, do neke mere Kambodžo in druge. Te države so sicer neodvisne, vendar jih je njihova bivša »mati Francija« priklenila nase z različnimi ugodnostmi, kot so na primer študij v Franciji, fleksibilna vizna politika, pretok blaga in jim s tem zavrla lasten razvoj.

³² Spisek držav v razvoju je v prilogi D.

Vendar pa imajo države v razvoju kljub svoji »zaostalosti« vizije razvoja ter se aktivno vključujejo v svetovno politiko. Poleg regionalnih organizacij so ustanovile G77 ter G24, kjer se združujejo države v razvoju in ki predstavljajo nekakšno alternativo G8; saj se le s skupnimi močmi lahko postavijo po robu supersilam, kot so na primer ZDA ali Japonska.

Dependencistas ali sociologi (večinoma iz Latinske Amerike ter ZDA – mnogi sledeči marksizmu), ki zagovarjajo **teorijo odvisnosti**, trdijo, da je ekonomska odvisnost tretjega sveta posledica vzdrževanja privilegiranega položaja elit v teh državah, ki jih razvite države podpirajo tako ekonomsko kakor vojaško. Po teoriji odvisnosti je svet deljen na center (Zahodnoevropski svet) in periferijo (bivše kolonije, države v razvoju). Periferija ostaja periferija zaradi izkoriščanja centra. Odvisnost je situacija, v kateri je ekonomija držav dirigirana z razvojem in ekspanzijo drugih ekonomij (Handelman, 1996).

»Z odvisnostjo je mišljena situacija, v kateri je ekonomski položaj določenih držav pogojen (usmerjan) (posledica) z razvojem in ekspanzijo druge ekonomije, ob kateri je prva podrejena (regulirana). Odnosi medsebojne odvisnosti med dvema ali več državami in med tema ter svetovno trgovino predvidevajo forme odvisnosti, kadar nekatere države (dominantne) lahko delajo to kot refleksijo ekspanzije, ki lahko ima ... negativen efekt na njihov trenutni (takojšnji) razvoj« (Dos Santos, 1970 v Irgobe 2005: 42).

Gvatemala je dober primer države v razvoju, saj se spopada s praktično vsemi težavami, ki pestijo to skupino držav. Ima burno preteklost, ki jo zaznamujejo spremembe režima, obmejni konflikti na meji z Belizejem, revščina, visoka stopnja nezaposlenosti, izkoriščanje za delovno silo, podrejen položaj žensk, slabo razvite cestne povezave, visoka stopnja nepismenosti. Za lažjo orientacijo ter ponazorjen prikaz sem dodala tabelo ključnih indikatorjev razvoja v državah Srednje Amerike.

Tabela 4.1. Primerjava držav Srednje Amerike

država	BDP per capita	pričakovana življ. doba	HDI + mesto	prejeta pomoč (v milijonih USD)	% populacije, ki živi pod mejo revščine
Belize	6.950 USD	71,9	0,753 (91)	12,1	ni podatka
El Salvador	4.781 USD	70,9	0,722 (104)	191,8	48,3
Gvatemala	4.148 USD	67,3	0,663 (117)	247,0	56,3
Honduras	2.665 USD	67,8	0,667 (116)	389,0	53,0
Nikaragva	3.262 USD	69,7	0,690 (112)	833,2	47,9
Kostarika	9.606 USD	78,2	0,838 (47)	28,3	22,0
Panama	6.854 USD	74,8	0,804 (56)	30,5	37,3

Vir: HDR 2005 (<http://hdr.undp.org/>) (14. 10. 2005)

Vse države Srednje Amerike se uvrščajo med države v razvoju, kljub temu pa so med njimi precejšnje razlike. Kostarika ima najbolj stabilno ekonomijo, dobro razvito gospodarstvo ter tudi najmanj kriminala v regiji. Preseneča me, da je Belize ocenjen tako visoko, kljub temu da ima v marsikaterih pogledih podobne težave kakor Gvatemala. Gvatemala, Honduras in Nikaragva so najrevnejše države; Gvatemala je uvrščena najnižje glede na vrednot HDI-ja ter ima tudi najvišji odstotek prebivalstva, ki živi pod mejo revščine. V povprečju bi BDP per capita celotne regije znašal 5.466 USD, pod mejo revščine pa živi več kot 44 % prebivalstva³³.

4.1. Prihodnost držav v razvoju

Državam v razvoju se posveča veliko pozornosti ravno zaradi njihove perspektivnosti, ki pa jo bolj vidijo razvite države kot pa države v razvoju same. Zaradi manjše izkoriščenosti naravnih in človeških virov so privlačna destinacija za bogate vlagatelje, ki iščejo nove naložbene priložnosti na še neodkritih trgih. Stabilnejše države, kot npr. Kostarika, so se ob pomoči tujih investicij v izjemno kratkem časovnem obdobju preobrazile v tržne ekonomije, kar bi same brez tuje pomoči teže dosegle (proces bi bil torej dolgotrajnejši). Prihodnost prinaša državam v razvoju ekonomske, socialne in politične izzive in v tem oziru menim, da bo ekspanzija bodočih močnih ekonomij svet polarizirala na ne le dva, ampak na več (tri ali štiri) polov, kjer bodo slednje določali različni vodilni sektorji gospodarstev.

³³ V ta izračun ni vključen Belize.

5. Etnična identiteta

5.1. **Pojem identitete**

Da razumemo pojem etnične identitete, se je potrebno najprej ustaviti pri definiciji samega pojma identitete, kjer le-ta označuje proces, oziroma če pogledamo natančneje:

Identiteta je okvir za samoprepoznavanje socialne enote kot identične v času in prostoru. Omogoča jezikovno nanašanje posameznika ali kake druge socialne enote na samega sebe. Identiteta je minimalna socialna institucija, ki definira subjekt za kompetentnega socialnega akterja. Omogoča socialno prepoznavanje posameznika ali kake druge socialne enote kot identične skozi različne socialne situacije. Je presečišče individualnega in družbenega, subjektivnega in objektivnega v in na subjektu. Identiteta postane tako socialni označevalec osebe ali socialne enote. (Ule, 2000: 322)

Identiteta (osebna) je sestavljena iz **avtoidentifikacije** (identiteta, ki jo posameznik pripiše samemu sebi, za katero meni, da mu pripada) in **identifikacije**, ki je posamezniku določena (prisodi ali določi jo družba; je priznana, lahko celo vsiljena skozi položaje, ugled, pravice, dolžnosti) (Južnič, 1993). Posamezniku daje zavedanje o samem sebi, o svojem bistvu. Je ključna za identifikacijo z določeno družbeno skupino. Vsak individuum ima več identitet, ki se prepletajo, potekajo vzporedno ali so celo v konfliktu. Temelji identitete se oblikujejo v procesu socializacije, ta pa se gradi postopoma. Je precej nedovzetna za spremembe, saj predstavlja neko notranje bistvo, na katerega je nanizana naša osebnost. Spreminjanje identitete posameznika je dolgotrajen in zapleten postopek, povezan z resocializacijo v za to namenjenih institucijah (zapor, psihiatrične bolnišnice), kljub dolgotrajnosti pa ni vedno uspešen proces. Mlinar (1994: 136) trdi, da sta »*glavni merili, ki opredeljujeta vsako identiteto, diferenciacija in kontinuiteta.*« Lastna identiteta je del našega zavedanja, pomaga nam ločevati se od drugih ter oblikovati osebnostne predstave o nas samih.

5.2. **Pojem etnije in etnične identitete**

Etničnost je relativno nov sociološki pojem, ki ga z izjemo Webra ni uporabljal nihče izmed klasičnih sociologov (Malešević, 2004). Med pripisanimi kategorijami je etničnost med najbolj uporabljanimi kategorij poleg rase in spola, vendar nima neke trdne definicije, ki bi jo opisovala v vsej njeni kompleksnosti. Etnijo se opredeljuje bolj splošno kot narod, kjer še ni strogo opredeljenih nekih močnih političnih oziroma ideoloških

opredelitev, značilnih za narode (Mlekuž, 2001). Posamezniki, ki imajo skupno etnično pripadnosti in ki se identificirajo v isto etnijo, imajo po Južniču (1993) *skupen jezik, religijo, zgodovinski spomin in zgodovinske mite*. Na tem mestu poudarja jezik kot najpomembnejši kriterij pri razlikovanju med etnijami. Etnija ni zamejena s fizičnimi ovirami, temveč se razteza prek državnih meja. Države, ki so etnično homogene, kot je na primer Južna Koreja, praktično izginjajo z zemljevida sveta, medtem ko se druge, na primer v podsaharski Afriki, že leta soočajo s plemenskimi vojnama zaradi nasilnega reorganiziranja različnih etnij v eno državo.

Etnija ne pripada le enemu samemu človeku, temveč večim ter se zaradi skupne zavesti pripadnikov klasificira kot kolektivna identiteta, saj je

vsaka kolektivna identiteta občutek pripadnosti določeni skupnosti, kolektivni entiteti, ki jo določajo različni objektivni in subjektivni kriteriji. Ko gre za kolektivno identiteto, se morajo o kriterijih in o samem občutku pripadnosti strinjati zlasti pripadniki takšne kolektivne identitete. Po drugi strani pa je lahko pomembno tudi to, da te kriterije priznavajo 'drugi' (torej tisti, ki tej entiteti ne pripadajo) (Žagar 2002: 11).

Etnična identiteta navezuje posameznika na njegovo kulturo ter je močno čustveno podkrepjena. Navezana je na etnične korenine posameznika, na skupino, ki ji pripada in s katero ima vzpostavljen poseben odnos. Je ena od temeljnih identitet, njeno nasilno spreminjanje posameznika čustveno zamaje, saj izgubi bistvo, iz katerega se črpa njegova zavest. Glavni elementi etnične identitete oziroma etničnosti, ki ločujejo pripadnike oziroma povezujejo posameznike z enakimi etničnimi koreninami – etnično identiteto so:

- **sorodstvene vezi**

Ljudje z enako etnično pripadnostjo posedujejo zavedanje o nekem skupnem izvoru, o sorodstveni povezanosti, ki jih veže med sabo ter jih diferencira od drugih. Vežejo jih skupne vrednote, norme obnašanja ter s tem povezani simboli – *skupen kult*. Mnogokrat te skupne vezi niso vidne, zato je nujna še drugačna prepoznavna pripadnikov te skupine med sabo.

- **jezik**

Jezik je nedvomno najbolj očiten zunanji element povezovanja, ima močno socialno in psihološko težo. Človek se uči jezika od staršev oziroma skrbnikov

že v zgodnjem otroštvu in z učenjem gradi svojo identiteto. V materinem jeziku bo mislil ter najlažje izražal svoja občutja.

- **fizične značilnosti**

Vključujejo raso, ten, višino, obliko oči, obrazne poteze in tudi naknadno pridobljene fizične značilnosti, kot so tetovaže, pohabljanje (t.i. scarification). Med zunanje znake spada tudi način oblačenja, kljub temu da nekateri znaki niso vidni, kot na primer spodnje perilo Sikhov, vendar pa predstavlja pomembno ločnico socialne diferenciacije.

- **tradicija**

Je preteklost, na kateri je zgrajena sedanja predstava skupnosti, in vsebuje smernice za prihodnost. V njej najdemo mite, šege in navade, praznovanja ter običaje, ki so se oblikovali skozi skupno zavest in čas. Ustvarja občutek varnosti, utečenosti in nespremenljivosti (»tako je bilo že leta nazaj«) ter močno veže posameznika oziroma ga zaradi nespoštovanja tradicije lahko izobči.

- **religija**

Če je religija nekoč bila »opij za ljudstvo« (Marx, 1843³⁴), je danes njena vloga civilizacijsko pogojena³⁵. Religija razlaga nastanek sveta, razvoj človeštva, nalaga pokoro za neposlušne ter onstransko blaženost za dobre. Verski obredi spremljajo faze odraščanja, velike spremembe v življenju ter nam pripisujejo vlogo, ki naj bi jo imeli v svetu. Prav zaradi vseobsežne vloge v življenju posameznikov ter zapovedmi kreira etnično identiteto ljudi.

Etnično identiteto močno zaznamuje prostor, saj so »*bolj kot prebivanje na nekem kraju ali njegova posest, pomembni dodani pomeni ali asociacije, ki jih kraj vzbuja*« (Smith 1991: 23 v Mlekuž 2001: 366). Vezanost na zemljo – primoridalnost se v postmodernem času vedno bolj izgublja, **nominalna etnična identiteta** (skupine ohranjajo imena svojih prednikov, na primer Palestinci) se vedno bolj ločuje od **virtualne etnične identitete** (dejanska izkušnja etnične identitete). Pri tem Jenkins poudarja razliko med biti na primer Armenec v času Perzijskega imperija let 400 pr. n. št. in biti Armenec v Torontu v današnjem času. Razlika je očitna (Jenkins 1997: 72 v Malešević 2004: 56). Ljudje postajamo sodobni nomadi; venomer v gibanju ter se nikoli zares ne ustalimo, saj nas premikajo priložnosti ter možnosti za udobnejšega življenja. Iz tega neustavljivega,

³⁴ (<http://www.marxists.org/archive/marx/works/1843/critique-hpr/intro.htm>) (1. 12. 2005)

³⁵ Civilizacije se po Huntingtonu definirajo glede na prevladujočo religijo.

sedanjega načina življenja s hitrim tempom izhaja paradoksalnost »povprečne eksotičnosti vsakdanjega življenja«, ki prikazuje sedanje življenje posameznikov.

Najbolj očitna je v provinci. Trgovska mesta na Spodnjem Bavarskem, vasi v hribovju Eifel, mala mesta v pokrajini Holstein so naseljena z ljudmi, ki si jih pred tridesetimi leti tu še zamisliti ne bi mogli. Npr. mesarji, ki igrajo golf, zakonske žene, uvožene s Tajske, protiobveščevalni agentje s svojim odmerjenim prostorom delovanja, turški hodže, kemičarke, aktivne v komitejih za Nikaragvo, klateži, ki vozijo mercedes, alternativci z biovrtovi, davčni uradniki – zbiralci orožja, mali posestniki, ki gojijo golobe, militantne lezbijke, tamilski prodajalci sladoleda, klasični akademski izobraženci, ki se ukvarjajo s prodajo nepremičnin, najemniški vojaki na dopustu, ekstremistični aktivisti za pravice živali, prekupčevalci s kokainom s saloni za umetno sončenje, domine s klienti iz visokega menedžmenta, kompjuterski freaki, stalno na poti med kalifornijskimi podatkovnimi bazami in naravnimi rezervati v pokrajini Hesse, mizarji, ki dobavljajo pozlačena vrata kupcem v Saudski Arabiji, ponarejevalci umetnin, raziskovalci – specialisti za Karla Maya, telesni stražarji, eksperti za jazz, zagovorniki evtanazije in pornoproducenti. Prostor, ki so ga prej zasedali vaški idioti in čudaki, ekscentriki in utrganci, so zasedli povprečni deviantneži, ki se ne razlikujejo več od milijonov takih, kot so sami (Enzensberger 1992: 179 v Beck, 1996).

5.3. Obdobje postmodernizma ter etnična identiteta mladih

Obdobje adolescence je povezano z velikimi spremembami v življenju, za katerega so predvsem značilne t.i. *identitetne krize*, ki so rezultat notranjih duševnih konfliktov in zunanjih konfliktov, ki izhajajo iz prevzemanja novih družbenih obveznosti, vlog in vstopanja v nove, bolj univerzalne družbene povezave. »Ker je oblikovanje etnične identitete dolgotrajno, se predvideva, da se etnična identiteta okrepi skozi čas« (Phinney, 1993 v Martinez and Dukes, 1997: 505).

Mladi so kot skupina predvsem za sporočila množičnih medijev iz popularne kulture izjemno dojemljivi. V manj razvitih deželah pa poleg množičnih medijev zahodnoevropsko popularno kulturo prinašajo prostovoljci, vojska. Tako po eni strani etnična identiteta posamezne etnije slabi, po drugi pa se krepi. Kako je to mogoče?

Krepi se, kadar je mlad človek ponosen na svoje korenine, ko se z njimi identificira ter brez sramu zagovarja lastne (tudi etnične) interese. Bolj šibka pa postaja, ko jo poskuša posameznik skriti. Med mladimi poteka boj za »nove strateške pozicije moči«, kjer se mladi bojujejo za »delovna mesta, izobrazbo« ter, kot poudarja avtor, za »politične pozicije« (Cohen 1974: 96 v Malešević 2004: 116).

Mladi v Evropi imajo drugačne želje ter poglede na svet kakor mladi v državah v razvoju. Množični mediji dirigirajo način razmišljanja mladih in z zahodnoevropskimi vrednotami, glasbo, nujnimi elektronskimi napravami ter hitro modo ustvarjajo globalno subkulturo mladih. Ta mreža je vidna povsod, tudi tam, kjer ljudje nimajo televizije, se sliši glasno igranje radia. In kjer ni radia, je (skoraj absurdno) zagotovo računalnik z internetno povezavo prek satelita.

Vdor drugačnosti v urejeno ter mirno življenje ni videno kot slabo, temveč je učinek odvisen od tako imenovanih »*role models*»³⁶, po katerih se mladi zgledujejo. Če bo najbolj simpatičen fant uporabljal namesto kreolske angleščine »*kul*« besede, ki jih je slišal na televiziji od svojega priljubljenega raperja, se bo ustvarila verižna reakcija, saj bodo kmalu začeli vsi mladi, ki bi mu radi bili podobni, uporabljati enake besede.

Če se spreminja jezik, se spreminja etnična identiteta. Globalno gledano se posameznik predstavlja pred drugimi v smislu: sem Američan, sem Latino, sem Evropejec, sem Hindujec; dlje kot je domovina, bolj splošno se predstavljamo drug drugemu. Na etnično identiteto mladih vpliva kvaliteta prejete izobrazbe; nedvomno bodo imeli mladi, ki so bili v dobrem izobraževalnem procesu, bolj izklesana mnenja ter neko projekcijo v življenju, ki vsebuje samozavedanje, kakor pa mladi, ki tega niso bili deležni. Menim, da mlad človek potrebuje dober nasvet, kakor je nekoč rekel Dr. Iztok Simonitti med predavanji diplomatskih in konzularnih odnosov, da naj razmislimo, kdo smo, od kod prihajamo in kakšne so naše korenine, saj bomo le tako lahko resnično spoznali sami sebe in nam bo lažje živeti (na tem svetu).

³⁶ angl. →Role models – vzorniki

6. Gvatemala

6.1. Pregled splošnih karakteristik države

6.1.1. Zgodovinski pregled

Gvatemala je država Latinske Amerike, natančneje Srednje Amerike. Na severu meji na Mehiko in Belize, na jugu na El Salvador ter Honduras, z vzhoda jo obliva Karibsko morje, z zahoda pa Severni Pacifik.

Slika 6.1: Zemljevid Gvatemale

Vir: CIA (<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/gt.html>) (14. 10. 2005)

Zaradi prijazne klime ter bujne vegetacije so se v tem delu sveta že zelo zgodaj (okoli 3. stol. pr. n. št.) razcvetele zgodnje visoke kulture, bogata civilizacija *Majev*³⁷, katerih potomci žive še danes. Središče klasičnega obdobja je bilo mesto Tikal (provinca Petén), ki je med 3. in 9. stol. n. št. štelo okoli sto tisoč prebivalcev. Čas do prihoda

³⁷ Maji so bili avtohtoni prebivalci, ki so živeli na obsežnem področju Srednje Amerike, od Mehike do Hondurasa. Bili so visoko civilizirano ljudstvo, razvijali so astronomijo, hieroglifno pisavo ter oblikovali koledar. Družbeno življenje je bilo strogo hierarhično urejeno. Arhitekturno so se odlikovali pri gradnji piramid, ki so jih imeli za »gore«, ter se ob njih poklanjali bogovom. Njihov propad ostaja skrivnost, saj je v zelo kratkem času velika in mogočna civilizacija skoraj izginila.

španskih konkvistadorjev na čelu z *Pedrom de Alvaradom*³⁸ (leta 1523) zaznamujejo predvsem nenehni spopadi za prevlado med majevskimi mestnimi državicami ter množična preseljevanja prebivalcev, ki so bila posledica dolgih sušnih obdobj, kar je najverjetneje tudi botrovalo propadu velikih majevskih mest, kot na primer El Mirador ali Copán (Diamond, 2005). Avtohtoni prebivalci še danes živijo v skladu s kulturo svoje preteklosti, kar se odraža v tradicionalnih poklicih, kot so »zdravilci«, ki zdravijo bolezni izključno z rastlinami, »chicleros« – nabiralci žvečilnega gumija. S prihodom Špancev Maji prevzamejo krščanstvo, ki je še danes religija z največjim deležem pripadnikov. Umetnost ter literatura, ki sta nastali v predkolumbijskem času, sta bili uničeni oz. izgubljeni, eno redkih ohranjenih besedil je Popol Vuh, sveta knjiga Indijancev *Maya Quiché*³⁹, ki govori o nastanku sveta⁴⁰. Pot do osvoboditve iz španskega jarma se prične v letu 1821, ko se kreira naddržavna tvorba Združenih provinc Srednje Amerike, dokončno samostojnost pa doseže v letu 1839. V dvajsetem stoletju Gvatemala postane tihi primer načrtnega etničnega čiščenja avtohtonih prebivalcev (Indijancev), pri katerem neslavno pomagajo Združene države Amerike. 36 let trajajoča državljanska vojna se konča šele leta 1996, življenje pa v tem času izgubi vsaj 200.000 ljudi.

6.1.2. Demografske značilnosti ter gospodarstvo

Zaradi specifične geografske pozicije ter strukture tal je ozemlje Gvatemale podvrženo potresom, hurikanom (zadnji uničujoči je državo prizadel oktobra 2005 – hurikan Stan, umrlo vsaj 1.500 ljudi⁴¹), ki posledično povzročajo poplave, zemeljske plazove ter slabijo gospodarstvo, saj so naravne nesreče velik zalogaj, še posebej državam, kakršna je Gvatemala.

Glavno mesto države je Guatemala City (oz. »Guate«), ki je nastalo v 18. stoletju po preselitvi Špancev iz prvotne prestolnice Antigue, ki je bila popolnoma uničena v rušilnem potresu leta 1773. Struktura mesta je podobna kakor v vseh latinskoameriških mestih (Managua, Caracas, Mexico City), kjer v centru živi spodnji srednji sloj prebivalstva, okolico tvorijo barakarska naselja, bogati pa živijo le v enem ali dveh

³⁸ Sodobnik ter prijatelj osvajalca Cortéza.

³⁹ Maya Quiché (K'iche) je eno izmed večjih plemen Majev, živijo v Gvatemali.

⁴⁰ Maji verjamejo, da je človek nastal iz koruze.

⁴¹ »Več kot 40.000 ljudi živi v zasilnih bivališčih, 100.000 jih živi pri prijateljih ali sorodnikih. V nekaterih predelih je uničenih več kot 80 % pridelka, poginilo je vsaj 100.000 rejnih živali. Tretjina prebivalstva Gvatemale je prizadeta po hurikanu« (The Economist, 5. 11. 2005).

predelih. Migracije iz ruralnih predelov predstavljajo velik problem v že prenaseljeni metropoli. Zaradi pomanjkanja delovnih mest ter splošnega nizkega življenjskega standarda je stopnja kriminala visoka – več kot 2.000 umorov v letu 2004⁴², nasilje se stopnjuje predvsem med mladimi, organizirane tolpe se ukvarjajo s preprodajo drog (predvsem tihotapljenje kokaina ter marihuane), pri čemer jim daje deževni gozd predela Petén varno skrivališče; viša pa se tudi število oboroženih napadov na turiste. V času diktature so bile ženske štete za drugorazredne državljane, brez pravic ter v strogo podrejenem položaju, nadlegovanja ter posilstva so bila vsakdanji pojav. Podoben odnos se kaže še danes, mnogo držav Evropske unije in tudi Združene države Amerike ima na spletnih straneh ministrstev za zunanje zadeve objavljena opozorila o spolnih napadih na zahodnoevropske turistke.

Pomemben sektor gospodarstva predstavlja turizem, ki je v velikem razmahu – ne prednjači elitni turizem, temveč »robinzonski«, kjer male potovalne agencije, praviloma v lasti tujcev, ponujajo pustolovske izlete v džunglo ter obiske piramid, ki še niso restavrirane oziroma so še pokrite s pragozdom. Slednje vpliva na konkurenčnost domačih ponudnikov, ki sicer lahko tekmujejo z nizkimi cenami, vendar jih slabo znanje tujih jezikov ter nezaupanje turistov o kvaliteti njihove ponudbe postavlja v marginalen položaj.

Kmetijstvo ostaja zelo močna panoga, v njem je zaposlen večinski delež prebivalstva. Vulkanska prst daje rodovitno zemljo, ki se še vedno obdeluje skoraj brez pomoči kmetijskih strojev, velik del zemlje je obdelan ročno oziroma s pomočjo živine ter preprostih orodij, na primer rala ali doma izdelanega pluga. Glavne izvozne surovine oz. pridelki so banane, sladkorni trs ter kava – panoga ustvarja eno četrtno celotnega BDP-ja. Velik gospodarski premik doseže, ko skupaj z Hondurasom in El Salvadorjem podpiše dogovor o prostem pretoku blaga z Mehiko, kar ji omogoči večjo konkurenčnost na ameriškem trgu.⁴³

6.1.3. Civilna družba in socialno-ekonomski indikatorji

Civilna družba se je morala po padcu diktature zopet postaviti na noge; se soočiti s popolnim nezaupanje državljanov političnim strankam, vladi. Nevladne organizacije so

⁴² The PRS Group (2004): »*Political Risk Yearbook: Guatemala Country Forecast*«

⁴³ Ameriški trg → skupen trg Severne, Srednje ter Južne Amerike

se združile pod okriljem organizacije *Asamblea de la Sociedad Civil*⁴⁴, da bi skupaj pridobile pomoč, s katero bi zopet lahko gradile na zaupanju ljudi. »Brez ASC manjše organizacije nikakor ne bi bile sposobne preživeti, s pomočjo ASC pa so pridobile kontakte ter odkrile mednarodni okvir pomoči ter povezovanja« (Biekart, 1999: 271 v Hilary Wainwright, 2005: 104). V zadnjih desetih letih se lahko zaslugam za napredek v razvoju države poleg nevladnih organizacij izpostavi tudi posamezne aktiviste, ki s svojim delom v lokalnih skupnostih intenzivno pomagajo prebivalcem. Eden izmed kazalcev razvitosti držav je tudi *indeks korupcije*⁴⁵, ki je v letu 2003 dosegel vrednost 2.4 (Transparency International v Global civil society 2004/5, 2005: 276). Zaradi lažje predstave sprememb razvoja Gvatemale tabela prikazuje socialno-ekonomske indikatorje. Država ima težave predvsem s povečevanjem zunanjšega dolga.

Tabela 6.1. Socialno-ekonomski indikatorji

socialno – ekonomski indikatorji	1995	1999	2003
BDP per capita (v \$)	1469	1647	2002
inflacija %	8,4	4,9	5,4
stopnja nezaposlenosti	8,0	8,0	8,0
zunanji dolg (% BDP \$bn)	2,11	2,63	3,47
število prebivalcev	9,98	11,12	12,35
% rast prebivalstva	2,7	2,8	2,6
% prebivalstva > 15 let	45	44	42
% urbane populacije	40	38	39
% pismenosti	55	57	56
% zaposlenih v kmetijstvu	60	60	50

Vir: The PRS Group (2004): »*Political Risk Yearbook: Guatemala Country Forecast*«

6.1.4. Izobraževanje

Uradni jezik v Republiki Gvatemali je španščina, kljub temu pa se med prebivalci odročnejših krajev govorijo tradicionalni majevski jeziki (na tem področju obstaja vsaj 24 različnih), kar predstavlja velik problem ne le pri sporazumevanju, temveč v šolstvu, ki se sooča s strahotnimi težavami. Poleg kroničnega pomanjkanja denarja, prenatrpanih razredov ter velikokrat premalo izobraženih učiteljev je bistvena težava izostajanje otrok od pouka. Ne le v času pobiranja pridelkov ali deževnega obdobja, ko so komunikacijske povezave velikokrat popolnoma prekinjene, temveč že zaradi stroškov, povezanih s

⁴⁴ Zbor civilne družbe

⁴⁵ Korupcija ovira ekonomsko rast ter otežuje razvoj civilne družbe. Indeks korupcije lahko zasede vrednost med 0 in 10. (Višji kot je, bolj je korupcija nadzorovana; manj verjetno je, da se razvija.)

šolanjem. Velik delež otrok mora delati, da se lahko preživijo ali da pomagajo preživljati družino. V glavnem mestu »Guate« so zato odprli »šole«⁴⁶ na prostem, kjer se otroci učijo veščin, ki jim bodo pomagale v vsakdanjem življenju (uporabno računstvo pri prodaji na trgu, odnosov med delodajalci ter delojemalci).

Osebno življenje posameznikov je vezano na družino, delo in vero. S prihodom Špancev je bilo prebivalstvo prisiljeno sprejeti ter prevzeti krščanstvo, ki pa se od tradicionalnega krščanstva razlikuje po tem, da so nekatera praznovanja, ki so bila na območju Gvatemale prisotna že stoletja, še vedno živa, dobila so drugo – krščansko konotacijo in so jih avtohtoni prebivalci lahko ohranili. Pripadnost veroizpovedi pa je povezana s politiko omejevanja rojstev, ki je v nekaterih pogledih v konfliktu s cerkvijo, saj le-ta ne odobrava uporabe kontracepcijskih sredstev, kar posledično pomeni, da je prej omenjena politika brez pravega efekta.

6.2. Politična situacija ter projekcija države v prihodnosti

Gvatemalska vlada in uporniki Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca (URNG) so decembra 1996 podpisali sporazum ter s tem končali 36 let trajajočo državljansko vojno. S tem pa se nasilje v državi še ni ustavilo in se nadaljuje z ugrabitvami, ropi ter umori politikov, medijskih osebnosti ter sodnikov; dejanja so zelo pogosta in izvršena kot posledice medosebnih konfliktov, organiziranega kriminala ali pa so politične narave.

Oscar Berger Perdomo je trenutni predsednik republike Gvatemala iz stranke GANA (Gran Alianza Nacional), izvoljen na demokratičnih volitvah konec leta 2003. 47 od 158 sedežev v parlamentu pripada stranki GANA, sledita pa ji FRG (Frente Republicano Guatemalteco) s 43 sedeži in UNE (Union de la Esperanza Nacional) z 32 sedeži. Parlament je enodomen (Congreso de la Republica), predstavniki ljudstva so izvoljeni na demokratičnih volitvah za dobo štirih let.

Največji teritorialni konflikt v Gvatemali obstaja na meji z Belizejem, kjer se državi ne moreta sporazumeti o poteku meje; podobno situacijo igra tudi vprašanje morske meje z Belizejem ter Hondurasom. Slednja situacija se rešuje mirno ter po diplomatski poti,

⁴⁶ Miller – Pasquale Sherry in Amestoy Lee Kamy (1997): »In Guatemala: School is where the children are«

medtem ko je v konfliktu z Belizejem prisotno tudi nasilje – občasni oboroženi spopadi na obmejnih območjih, ki pa k sreči ostajajo na lokalni ravni.

Zaradi bogate zgodovine je Gvatemala privlačna turistična destinacija. Do volitev leta 2007 imajo sedanja vlada ter predsednik države Berger čas, da zopet popravijo napake prejšnjega predsednika Alfonsa Antonia Portillo Cabrere, da zmanjšajo stopnjo korupcije ter povečajo zaupanje lastnih državljanov v državo. Med mladimi je t.i. »*beg možganov*⁴⁷« izjemno priljubljen, saj jim domovina ne predstavlja izziva ter ne omogoča uspeha.

Uvod v Gvatemalo pa zaključujem z drugim členom Ustave Republike Gvatemale, ki politično korektno (kot v vseh urejenih državah) predvideva:

»**Člen 2** – *naloge države. Država mora zagotavljati prebivalcem republike (državljanom) življenje, svobodo, pravico, varnost, mir ter celostni osebni razvoj*⁴⁸.

6.3. Etnične skupine v Gvatemali

Prebivalstvo Gvatemale je deljeno v dve osnovni etnični skupini. Prva skupina so t.i. *Ladinos*, drugo pa sestavljajo t.i. *Amerindijanci*. *Ladinos* so mestici, ki v večini živijo v urbanih predelih ter imajo večjo trgovsko ter politično moč kakor Amerindijanci. Temnopolti prebivalci Gvatemale so koncentrirani od obali Karibskega morja ter na meji z Belizejem, so umetno ustvarjena etnična skupina, ki se imenuje *Garifune* (potomci južnoameriških indijancev Arawakov ter sužnjev iz Zahodne Afrike, govorijo kreolsko angleščino). Najmanjšo skupino predstavljajo *Lacandones*, ki prebivajo v predelu Petén ter na meji z Mehiko; ta skupina nikoli ni bila pod špansko oblastjo, obdržali so tradicionalne običaje in verovanja. Amerindijansko skupino⁴⁹ tvori več kot dvajset podskupin, ki se diferencirajo glede na jezik, ki ga govorijo. Majeovski dialekti so še uporabljani (živi), prevladujejo v ruralnih predelih. Kljub zastarelosti podatkov predstavlja popis Summer Institute of Linguistics⁵⁰ iz leta 1990 še vedno najbolj verodostojne podatke. V Gvatemali je prisotnih 56 različnih jezikov, med temi jih je 53 živih (so v rabi).

⁴⁷ Izobraženi iščejo delo izven meja svoje države.

⁴⁸ špa. - »**ARTICULO 2.- Deberes del Estado.** *Es deber del Estado garantizarle a los habitantes de la República la vida, la libertad, la justicia, la seguridad, la paz y el desarrollo integral de la persona.*« www.georgetown.edu/LatAmerPolitical/Constitutions/Guate/guate.html (19. 11. 2005)

⁴⁹ Priloga B (zemljevid)

⁵⁰ Inštitut, ki se ukvarja s proučevanjem jezikov v državah (predvsem Latinske Amerike).
www.sil.org

Tabela prikazuje število prebivalcev glede na etnično skupino (glede na jezik, ki ga govorijo).

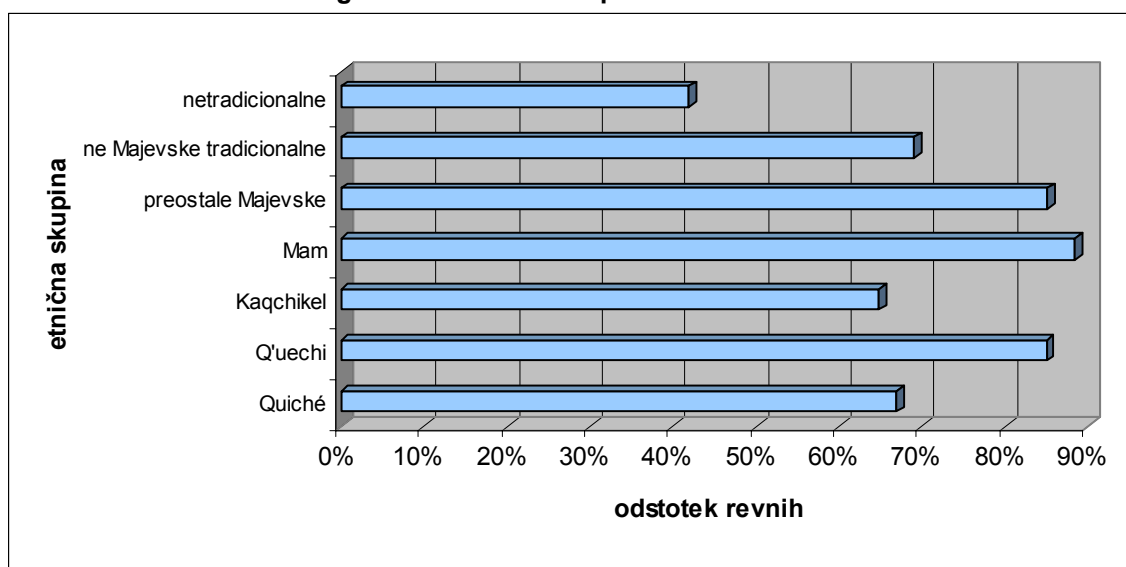
Tabela 6.2. Večje etnične skupine glede na jezik

Achí: 82.300 – 87.300	Mam: 490.000 – 510.000 (deljeni v pet regionalnih skupin)
Aguateca: 18.000	Mopá Maya: 2.600
Cachiquel: 518.300 (deljeni v osem regionalnih skupin)	Pokoman: 239.000
Chortá: 31.500	Polomchí: 85.000 – 90.000
Chuj: 41.600	Quiché: 702.500 (deljeni v šest regionalnih skupin)
Garífuna: 16.700	Sacapulteco: 37.000
Ixil: 69.000	Suipacapense: 6.000
Jacalteco: 88.700	Tacaneco: 1.200
Kanjobal: 143.500	Tzutujil: 83.800
Kekchí: 400.000	Uspanteco: 3.000

Vir: Torres – Rivas Edelberto (2005): »La diversidad etnocultural y clasista en Guatemala«. Revista Latinoamericana de desarrollo humano. UNDP.

V Gvatemali več kot 56 % prebivalstva živi pod mejo revščine in najbolj na udaru so ravno avtohtoni prebivalci, ki živijo v oddaljenih vaseh. Graf nazorno prikazuje situacijo, v kateri živijo pripadniki različnih etničnih skupin. Potomce Majev revščina najbolj ogroža, saj več kot 60 % vseh živi pod mejo revščine.

Graf 6.1. Odstotek revnih glede na etnično skupino

Vir: Insitiuto Nacional de Estadística (2002): Programa de mejoramiento de las encuestas de condicines de vida. »Perfil de la pobreza en Guatemala«, str. 46.

6.4. Karakteristike mladih v Gvatemali

Mladi v Gvatemali predstavljajo večino prebivalstva, več kot 42 % celotne populacije je starih pod 15 let, med 15 in 19 leti pa je kar 20 % celotnega prebivalstva. Tipična družina je razširjena na stare starše in sorodnike, ki običajno živijo v radiju nekaj kilometrov. Ženske rodijo v povprečju okoli 6 otrok (mortaliteta je izjemno visoka – 36 ‰), religija je pri načrtovanju družine izjemno močan faktor. Mladost v vaškem okolju ni vrednotena kot »divje« obdobje; mnogo mladih mora trdno delati, da lahko preživlja svojo družino; celo otroke vidijo kot neke vrste delovno silo. Mlade družba v Gvatemali še vedno vrednoti kot nekaj, kar so nekdanje v Evropi bili mladi nižjih slojev »... mladi delavci, ki so veljali za odrasle takoj, ko so zaslužili dovolj za preživetje« (Ule 2002: 13). Seveda obstajajo med mladimi velike razlike. Menim, da so najbolj vidne glede na naslednjo delitev.

- **Razlika vas – mesto**

Večja mesta v Gvatemali so Guatemala City, ki je glavno mesto, upravno in gospodarsko središče, Quetzaltenango, Mazatenango. Lastne izkušnje črпам iz Guatemala City-a in vasice San Andrés, ki se nahaja ob jezeru Petén Itza, kjer je znano turistično izhodišče Flores.

Celotno območje, ki zajema San Andrés, San Benito in San José ima okoli 15.000 prebivalcev, večinski delež predstavljajo mladi. Družine so velike, pretežno se preživljajo s poljedelstvom, rejo živali, nabiranjem zdravilnih rastlin. Še pred desetimi leti je bil San Andrés popolnoma odvisen od pomoči tujih organizacij; ljudje niso hodili na delo, bili so prepričani, da niso sposobni sami poskrbeti zase, otroci so izostajali od pouka. Zaradi bližine gozda ter šibke kontrole (podkupljenih) organov pregona se je hitro začela razvijati trgovina z mamili. V prvih letih po padcu diktature so ravno na tem območju zajeli največ preprodajalcev ter tihotapcev prepovedanih drog.

V sosednjo vas San José so v letu 1992 prispeli prostovoljci Peace Corps-a⁵¹, prenovili šole ter pričeli vzpodbujati prebivalce k obujanju že skoraj pozabljenih poklicev ter spretnosti. V prvih letih delovanja so naleteli na odpor in nezaupanje domačinov, ki so se še predobro spominjali posredovanja ZDA v času diktature (mnogo avtohtonih prebivalcev je bilo ubitih v gozdovih). Po prvi krizi so uspeli pridobiti večje zaupanje ljudi, predvsem staršev otrok, ki so obiskovali šole, v katerih so poučevali prostovoljci Peace

⁵¹ Peace corps – ameriška prostovoljna organizacija

Corpsa. Za odrasle prebivalce so bila organizirana preprosta izobraževanja o trgovini, zgodovini, političnih razmerah. Domačini so pričeli prodajati izdelke v Floresu, kar jim je omogočalo zaslužek, ki so ga vlagali v vaško infrastrukturo (ceste, elektrika). Temu vzgledu je sledil San Andrés, le da so v tej vasi namesto velike organizacije večjo vlogo odigrali posamezni aktivisti, ki so San Andrés pomagali obuditi iz omamnega spanca. Ljudem pomoč ni prinesla služb, le nasvete o tem, kako lahko prodajo svoje znanje, ki ga imajo, saj so tipična znanja npr. o zdravilnih rastlinah zelo cenjena. Vlaganje denarja v vaško infrastrukturo, stadion in obnovo cerkve, niso bila pobuda prostovoljcev, temveč prebivalcev samih. Celoten proces se ni odvil v enem letu, pač pa postopoma ter je tudi zaradi tega njegov efekt večji in razumljivejši za prebivalce. Večina otrok v San Andrésu danes redno obiskuje šolo, saj v njej poleg domačih učiteljev poučujejo tudi prostovoljci iz vsega sveta (tudi sama sem bila med njimi), kar je za otroke še posebej zanimivo. Ta proces traja že skoraj 7 let, nekateri otroci so nadaljevali šolanje v večjih mestih, veliko izmed njih se jih je poklicno izobrazilo.

Guatemala City je glavno mesto ter ima skupaj z okolico okoli 2,5 milijona prebivalcev. Vsako leto v Guatemala City migrira tisoče mladih z željo po boljšem zaslužku, vendar le malo mladim uspe. Mnogo jih prodaja izdelke na tržnicah, kjer jim dnevni zaslužek ne dovoljuje solidnega preživetja. V veliko primerih so plačani manj kot njihovi odrasli sodelavci, saj se šteje, da niso sposobni enako kvalitetnega dela. Casa Alianza⁵² ocenjuje, da je na ulicah Guatemala Citya med 1.500 in 5.000 uličnih otrok, ki so vsak dan izkoriščani ter zlorabljeni, ki preprodajajo in uživajo prepovedane droge ter se ukvarjajo s kriminalom ali prostitucijo.

Glede na sektor je največ mladih zaposlenih v kmetijstvu (53,12 %), v industriji (16,34 %), zasebnih storitvah (8,32 %) ter v gradbeništvu (5,83 %)⁵³. Dostop do zdravstvenih storitev je predrag, da bi si ga lahko mladi privoščili (največ deklet zaradi tega umre med porodom – 175 od 1.000) oziroma zdravstvenih storitev ni v širši okolici, kar je tipično za oddaljene predele Gvatemale. Politično aktivni so le redki mladi, predvsem študenti iz večjih mest, vendar je na tem področju opazen premik, saj je bilo kar 62,4 % volivcev na

⁵² Organizacija, ki skrbi za marginalizirane mlade v Gvatemali, Casa Alianza: (<http://www.casa-alianza.org/es/index.php>) (1. 12. 2005).

⁵³ »Poitevin Rene (ur.) (2000): »*Juventud indígena y rural de Guatemala: sus perspectivas y desafíos*« Los Jóvenes Guatemaltecos a Finales del Siglo XX" FLACSO-Guatemala.

zadnjih volitvah starih med 19 in 26 let⁵⁴. Padec diktature je mladim prinesel novo upanje za svetlejšo prihodnost. Največji poudarek se daje izobraževanju mladih, saj je več kot 31,7 % mladih nepismenih, od tega je kar 66,1 % deklet⁵⁵.

6.5. *Perspektive mladih*

Obdobje mladosti je izjemno razburkano; mladim v državah v razvoju okolje ne daje možnosti za resnično kvaliteten osebni razvoj. Mnogokrat so prisiljeni delati za nizke plače; delodajalci jih v vseh mogočih pogledih izkoriščajo. Ravno skupina, ki bi morala imeti največ perspektiv v življenju, je največkrat najbolj zatirana in posledično njihova storilnost stagnira ter začenja (pre)hitro upadati. Sanje o svetli prihodnosti se za vedno razblinijo.

Redke države se resnično zavedajo potenciala mladih, vlagajo v njihovo izobraževanje ter razvoj. Prebivalstvo se stara in ravno mladi s(m)o tisti, ki bomo akterji razvoja v prihodnosti. Gvatemala je prehodila zelo trnovo pot do njene današnje situacije, vendar pa ima dobre perspektive, saj se mladi uspešno vključujejo v izobraževalni sistem, kar je v tej državi predstavlja (in še vedno predstavlja) največjo težavo. Avtohtone mlade je potrebno demarginalizirati ter se osvoboditi napačne miselnosti, da dekleta ne potrebujejo izobrazbe, ker je njihova naloga v življenju le skrb za družino. Opozoriti velja, da se je potrebno poglobljeno posvetiti tej težavi, drugače bo bodočnost za mlade v Gvatemali še vedno temna in brez prihodnosti.

⁵⁴ Poitevin Rene (ur.) (2000): »*Juventud indígena y rural de Guatemala: sus perspectivas y desafíos*« Los Jóvenes Guatemaltecos a Finales del Siglo XX” FLACSO-Guatemala.

⁵⁵ Instituto Nacional de Estadística (2003): »*Entendiendo el trabajo infantil en Guatemala: Resumen del Informe*«. Organización internacional del Trabajo (ILO).

7. Vpliv razvojne pomoči na mlade v Gvatemali

7.1. Akterji razvojne pomoči v Gvatemali ter alokacija resursov

Na ozemlju Gvatemale deluje več kot 200 neprofitnih organizacij⁵⁶, med večjimi mednarodnimi organizacijami, ki delujejo v državi pa so:

Tabela 7.1 Večje mednarodne organizacije v Gvatemali

International Civil Defence Directory
International Committee of the Red Cross (ICRC)
International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)
Pan American Health Organization (PAHO)
UN High Commissioner for Human Rights (UNHCHR)
World Food Programme (WFP)
UNICEF
UN Development Programme (UNDP)
World Health Organization (WHO)
UN Resident Coordinator

Vir: Relief Web: (<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/doc214?OpenForm&rc=2&cc=gtm>) (25. 10. 2005)

Način delovanja mednarodnih organizacij je različen: tako nekatere skrbijo le za zbiranje sredstev, ki jih kasneje pošiljajo v dotično državo, spet druge ne zbirajo sredstev, temveč samo koordinirajo projekte ter iščejo prostovoljce, tretje delajo oboje, četrte so specializirane le za ozek krog prejemnikov (na primer za otroke s posebnimi potrebami). Organizacija združenih narodov izvaja program Unvolunteers, ki poteka v sodelovanju s partnerskimi organizacijami, kot je na primer WOSM⁵⁷.

Velik del razvojne pomoči Gvatemali prispevajo ZDA in EU. USAID⁵⁸ je agencija, ki svoja sredstva namenja za promocijo demokracije, ekonomsko rast, predvsem v ruralnih okoljih. Največji del pomoči USAID-a je predviden za najrevnejše prebivalce Gvatemale, ki so bili najbolj prizadeti ob koncu državljanske vojne. Vsako leto nameni 50–55 milijonov dolarjev, ki se porabijo na sledečih šestih področjih:

1. Podpora ohranjanja sporazuma iz leta 1996.
2. Izboljšanje pravnega sistema ter pomoč državljanom pri njegovi uporabi.
3. Povečan dostop do možnosti kvalitetne izobrazbe za vse državljane.
4. Izboljšanje zdravniške oskrbe ter dostopa do nje – predvsem ženskam, otrokom in revnim.

⁵⁶ Članice www.idealists.org

⁵⁷ World Organization of Scout Movement (Svetovna skavtska organizacija)

⁵⁸ USAID – United States Agency for International Development

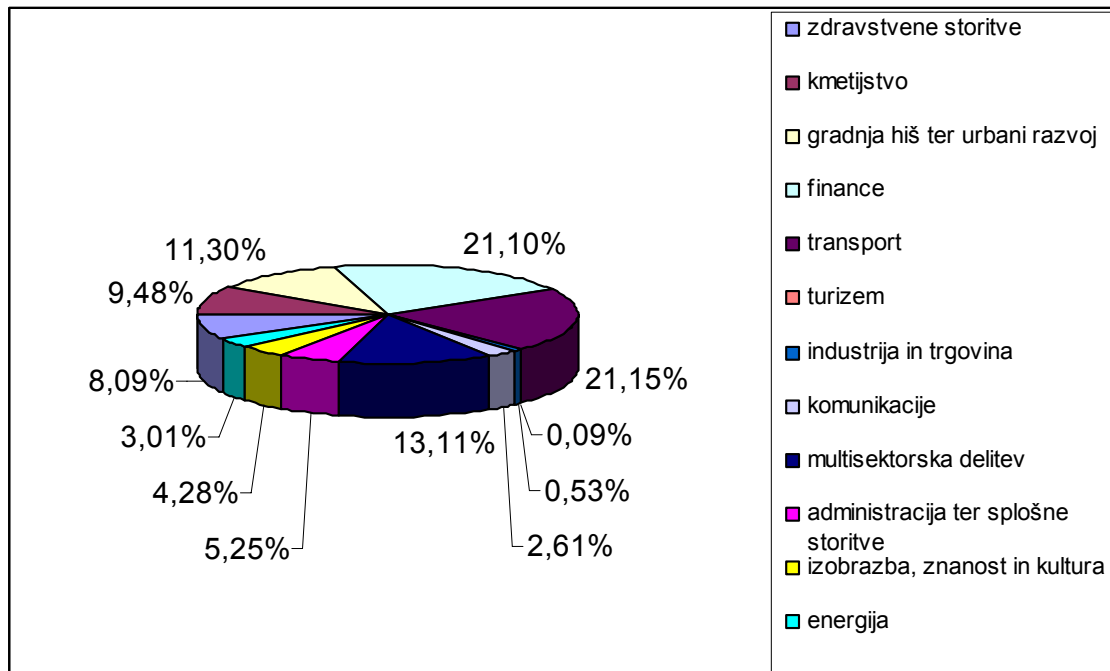
5. Povečanje zmožnosti zaslužka revnih družin.

6. Razširjanje upravljanja z naravnimi viri ter zaščite naravne raznolikosti.

Evropska unija, kot ena največjih multilateralnih donatorjev, je samo v letu 2002 Gvatemali namenila vsaj 110 milijonov evrov. Večina aktivnosti se osredotoča na pomoč ljudem (tehnično in finančno) ter zagotavljanje varnosti ruralnim skupnostim (hrana, material). V zadnjih letih se pomoč namenja predvsem za področje izobraževanja ter zdravja. Pisarna Evropske komisije deluje v Guatemala cityju, od koder koordinira večino svojih aktivnosti.

Celotna pomoč se razdeljuje glede na potrebe v določenem sektorju. Iz grafa je razvidno, kolikšen odstotek pomoči je bil v letu 2002 namenjen posameznemu sektorju. Zaskrbljujoče nizek je odstotek, ki je namenjen turizmu, saj le-ta znaša samo 0,09 % dobljene pomoči, medtem ko je sklopu transporta in financ vsakemu namenjenih več kot 20 % pomoči, kar bi lahko skrivalo nesmotrno porabo sredstev. Prav tako je sklop industrija in trgovina prejel le 0,53 % pomoči, kar se mi zdi razmeroma nizko. Sklop financ, ki je (med drugim) namenjen plačam posameznikov, in tudi sklop transport, ki zajema potne stroške uslužbencev, sta resnično visoka, tolikšen del pomoči, namenjen transportu, je pretiran že zaradi samih stroškov goriva, najema prevoznih sredstev, saj so, glede na druge države, v Gvatemali ti izdatki nizki.

Graf 7.1. Sektorska delitev zunanjih prejemkov Gvatemale

Vir: Evropska Komisija (2002): Distribution sectorielle des ressources externes (%)
Source: BID – Ministère des finances du Guatemala v Guatemala country strategy paper 2002 – 2006 Appendix 7 bis

Mladi so lahko deležni pomoči posredno ali neposredno. Najbolj neposredno so je deležni tisti, ki odraščajo v predelih, kjer je velik pretok tujcev. Neposredno prejeta pomoč ima negativen prizvok ter vpliv, saj za njeno pridobitev velikokrat ni vloženega truda in je kasneje vrednotena manjvredno, v primerjavi s tisto, za katero se je moral nekdo potruditi. Posredno se mladi srečujejo s pomočjo v šolah ter ob delu. Najmanj pomoči so deležni avtohtoni prebivalci v oddaljenih predelih, saj se njihove stiske že zaradi same oddaljenosti, težke dostopnosti – še posebej v deževnem obdobju, ko so nekateri predeli praktično odrezani od sveta – ne vidi. Na ta področja pomoč prihaja večinoma v hrani ter materialu, ki je namenjen izboljšanju bivališč ter zagotavljanju osnovnih življenjskih komoditet. Učinkovitost razvojne pomoči je močno odvisna od vrste, količine ter prejemnikov le-te; na primer 50.000 USD v denarju in enaka količina materiala bosta imela drugačen efekt: finančna pomoč zna zamegliti primarne cilje delovanja organizacije ali skupine.

7.2. Čemu razvojna pomoč in kako vpliva na etnično identiteto?

V času, ki sem ga preživela v Gvatemali, sem bila konstantno v stiku z mladimi – v šoli, kjer sem poučevala, pri družinah, kjer sem živela, v nacionalnem parku, kjer sem delala skupaj z drugimi prostovoljci. Iz vsakodnevnih pogovorov ter obnašanja mladih sem prišla do nekaterih zaključkov ter spoznala, kako gledajo na razvojno pomoč mladi v tem delu sveta. Pogledi so različni – od popolnoma ignorantskih (»pomagamo si lahko sami«) do izjemno odvisnih (»preveč smo revni, da bi lahko sami skrbeli zase«). Vse te poglede sem združila v dva sklopa, kjer prvi podaja negativne posledice razvojne pomoči, drugi pa pozitivne; oba pa se s svojimi posledicami navezujeta na etnično identiteto mladih v Gvatemali.

Četudi morda na prvi pogled izgleda, kot da se etnična identiteta v celotni zgodbi premalo poudarja, sem že v prvem delu želela pokazati, da je etnično identiteto izjemno težko uokviriti. Naštete posledice imajo zaradi moči, ki jo posedujejo, velik vpliv na posameznike (na primer šolstvo, izginjanje tradicije), s čimer posegajo v sfero etnične identitete. Le-to oblikujejo izobraževalni procesi, odnos posameznika do zgodovine. Če se torej katera od temeljnih sestavin etnične identitete spreminja, se s tem spreminja celotna etnična identiteta, s tem mislim na jezik, tradicijo, religijo. Da pa etnija ne izumre, morajo njeni predstavniki prenašati na nove generacije kulturo, ki je drugi niso oplajali – torej s čim manj primesmi drugih kultur. Če je to v sedanjem času sploh še mogoče, je drugo vprašanje, ki zahteva nek drug primer.

7.2.1. Negativni vplivi

Dejavniki, ki negativno vplivajo na etnično identiteto mladih v Gvatemali, imajo za dolgoročno posledico odmikanje lastne etnije mladim ter povzročajo notranje konflikte, ki lahko prerastejo v odklonsko vedenje mladih. V to skupino sem uvrstila vse dejavnike, ki se ob prisotnosti razvojne pomoči krepijo oziroma ki jih razvojna pomoč prinaša s seboj, tako posredno, kot neposredno.

- ***Poveličevanje drugih kultur, zaničevanje lastne in posledično izginjanje tradicije***

Kljub temu da mladi v Gvatemali niso veliki privrženci ZDA, jim le-te še zmeraj predstavljajo obljubljeno deželo; praktično vsak otrok ima »teto« ali »strica«, ki se je preselil v ZDA, kjer dobro živi. Izziv predstavljata Florida in Kalifornija, saj tam ne

potrebujejo znanja angleškega jezika, ker je latinskoameriška »manjšina« tako močna in velika, da obstajajo predeli, kjer govorijo le špansko. Stroga vizna politika ZDA poskuša zamejevati migracije v največjem možnem obsegu (izjemno drage vize, odobrene le za kratek čas).

»Imamo grozno preteklost ter ne govorimo o njej,« mi je rekla moja »sestra« v družini, kjer sem živela, kot da bi se hotela braniti. Odraščajo v strahu pred smrtjo, ki kljub padcu diktature še vedno visi v zraku. Vsa radost ter veselje do življenja sta opremljena z zaskrbljenim nasmeškom. Zanikanje zgodovine oziroma njeno napačno tolmačenje ustvarjata popačeno predstavo o lastnem obstoju, kjer lahko – ko se prikaže realno sliko – pride do osebnostnih stisk, ki vodijo v odrinjanje lastne identitete.

Večkrat sem dobila občutek, da mladi v Gvatemali nimajo nekega idola, s katerim bi se lahko poistovetili ali bili nanj ponosni, tako kot so na primer Argentinci na svoje nogometne zvezde. Idole iščejo v popzvezdnikih latinoglasbe, ki pa niso iz Gvatemale, temveč iz drugih držav Latinske Amerike, kot na primer Shakira, Juanes (Kolumbija), Thalía (Mehika) ali Orishas (Kuba). Telenovele, ki prikazujejo brezskrben način življenja, kjer ni niti sledu o igralcu ali igralki z majevskimi potezami oziroma s temnejšo poltjo, prinašajo v domove tistih, ki imajo televizijo, zgolj tujce. Mlad človek si hitro ustvari napačno predstavo o tem, da je on, zato ker je drugačen, manjvreden. Razvojna pomoč je prinesla v življenja ljudi tujce, ki so, po mojem mnenju, eden izmed najnevarnejših načinov propagiranja drugih držav, saj mladi na podlagi majhnega števila posameznikov stereotipizirajo vse ostale, ki jih niso nikoli imeli možnosti videti. Iluzorne predstave o ljudeh, državah ter mestih mečejo na realnost temno senco, ki ne more tekrovati z domišljijo.

Omenjen vpliv je najbolj viden v predelih, kjer je razvojna pomoč koncentrirana, na primer v Antigui, Guatemala Cityju in v predelih v bližini mesta Flores; natančno tam, kjer je največ stika s turisti. Odrinjanje pol pretekle zgodovine bo mladim v prihodnosti predstavljalo veliko oviro, saj ne bodo odrasli v zavedanju o njeni pomembnosti ter marsičesa ne bodo razumeli. Celotno odmikanje lastne kulture, njena dobesedna marginalizacija, ruši samo sebe, saj lahko tako usmerjen proces privede do nasilnega spreminjanja zgodovine, njenega drugačnega tolmačenja, kar tradicijo razblinja ter ruši etnično identiteto.

- **Jezik, raba jezika (španščina in majevski jeziki)**

Uradni jezik je španski. Avtohtoni prebivalci govorijo majevske jezike – kolikor so ohranjeni. Španščina se je v petih stoletjih, odkar je prisotna v Novem svetu, globoko zasidrala v umetnost in literaturo. Ustno izročilo (s tem povezana prej omenjena tradicija) se prenaša iz generacije v generacijo prek značilnih besed, besednih zvez, ki jih je izjemno težko kvalitetno prevesti in zadeti njihov resničen pomen. V Mehiki so pri spopadanju s temi težavami, ki so še posebej očitne na podeželju, prestopili stopničko višje, saj delujejo šole, kjer poteka pouk v majevskih jezikih, v Meridi (Mehika) pa so odprli tudi univerzo. Vez s preteklostjo ustvarja jezik in v kolikor ta vez šepa, je posameznik manj navezan na svoj izvor.

Razrahljane vezi kreirajo etnične identitete, ki sem jih poimenovala »**oportunistične etnične identitete**«. Na področjih, kjer se mladi kot določena etnična skupina počutijo šibke, svoje etnične pripadnosti ne poudarjajo, medtem ko se v primerih, kjer imajo občutek superiornosti, z njo postavljajo. Spreminjanje in sprenevedanje sta prisotna med adolescenti, kjer se dotični oportunizem najbolj kaže. Če mladostnik živi v okolju, ki ga ne šteje za domačega, ima občutek tujosti ter se ne počuti dovolj integriranega v skupnost.

Na lep primer »**oportunistične etnične identitete**« sem bila opozorjena v šoli. Na valentinovo (oziroma Día del cariño) smo imeli izlet v neke vrste živalski vrt. Med čakanjem na čolne, ki so nas odpeljali do otoka, sta prišli dve dekletci z bratcem. Pogovarjali so se v jeziku, ki zagotovo ni bil španski. Čim se je okoli njih zbralo več otrok, so pričeli pogovor v španščini. Najprej sem mislila, da so to storili zaradi solidarnosti, vendar mi je kasneje eden izmed učiteljev razložil, da praktično vsi otroci govorijo katerega izmed majevskih jezikov (in se med seboj razumejo), a ker je španščina jezik »gospodov« in učiteljev tudi sami v šoli govorijo špansko.

Raba jezika je še posebej problematična za del prebivalstva, ki se sooča z največjimi, tako socialnimi kot ekonomskimi, težavami. Izpodrinjanje majevskih jezikov se kaže v izumiranju, težava pa je tudi v tem, da mnogi med njimi nimajo svoje knjižne oblike.

Iz Amerindijanske skupine se vedno več mladih prepozna kot »*guatemaltecos*« (Torres – Rivas, 2005), kar pomeni, da niso niti Ladinos niti Amerindijanci, saj

Gvatemalci niso etnična skupina kot taka, formacija nove etnične skupine pa bo najverjetnejša umetna etnična tvorba v prihodnjih letih.

- **Koncentracija pomoči na specifičnih geografskih področjih**

Razvojna pomoč je gosto koncentrirana na področjih, ki so (predvsem turistično) zanimiva za donatorje. Na primer Tikal, Flores, Antigua, Guatemala City. Celotno področje okoli jezera Petén Itza, kjer na južnem delu leži mestece Flores, je najverjetneje najbolj deležno pomoči.

Slika 7.1: Področja, kjer je koncentrirana razvojna pomoč

Vir: CIA (<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/gt.html>) (14. 10. 2005)

Te predele je razvojna pomoč dosegla že dokaj zgodaj. Ravno zaradi bolj razvitih predelov države pa manj razviti deli izgledajo, kot da niso iz istega stoletja. Antigua danes privablja turiste z ugodnimi tečaji španskega jezika, ki velikokrat vključujejo prostovoljno delo, življenje pri družinah ter obiske naravnih znamenitosti (vulkanov, jezer).

Mladi, ki odraščajo na teh področjih, so bolj izpostavljeni tujim vplivom, vendar imajo tudi boljše možnosti, saj je kvaliteta šolstva višja. Kar jim omogoča doseganje višje (predvsem) kvalitetnejše izobrazbe kakor v drugih predelih. Prav tako se ta področja hitro urbanizirajo ter so zaradi tega potrebe po delovnih mestih drugačne kakor v ruralnih

predelih, kjer praktično ne potrebujejo izobraženih ljudi, temveč bolj fizično delovno silo. Slednja posledica je sicer pozitivna, vendar zaobsega majhen odstotek celotnega šoloobveznega prebivalstva. Za mlade to pomeni še večji prepad med tistimi, ki imajo možnosti, ter tistimi, ki jih nimajo. Etnična identiteta mladih na turističnih predelih ima posebno obliko. Najbolje bi jo kvalificirala, če bi rekla, da je »**zmedena etnična identiteta**«, saj so mladi razdvojeni med življenjem, ki ga predstavljajo tujcem kot »tradicionalno« in med realnim življenjem, ki je resnično tradicionalno – s koruzo ter brez čevljev. Kaj je torej resnično v tem pogledu – katera legenda, kateri mit? Zopet se posameznikom daje lastna predstava o samih sebi.

- ***Korupcija ter negospodarno ravnanje s pomočjo***

Gvatemala je demokratična država, kjer je bila oblast dolga leta razdeljena med pet do deset velikih družin, ki so nadzorovale vojsko, gospodarstvo, šport, socialo, policijo, zdravstvo. Delo mednarodnih organizacij je zaradi slabih izkušenj z ravnanjem do dodeljene pomoči izvedeno na mestu samem ali pa je pomoč dodeljena v materialu, kar ji zagotavlja večjo verjetnost, da bo prišla do naslovnika.

Ignoranca vlade ter političnih strank do korupcije vodi v nezaupanje mladih v funkcioniranje lastne države, kar se v Gvatemali ponaša z visoko aroganco do aktualnih političnih vsebin. Kljub vedno večji transparentnosti političnega dogajanja je zanimanja za tovrstna vprašanja zelo malo. Mladi nimajo občutka, da imajo (kljub demokraciji) možnost odločanja o usmeritvah ali vprašanjih, s katerimi se sooča država. Podobna težava je v pridobivanju pomoči, saj mnogi mladi menijo, da je niso sposobni pridobiti, ker v resnici sploh ne obstaja, temveč obstaja le na papirju oziroma v medijih.

- ***Želja po prehitrem dohitevanju ter razvoju, droge***

Zaradi gospodarske zaostalosti poskuša vlada v Gvatemali uvajati vse spremembe z enim zamahom ter daje vtis, kakor da se ne zaveda posledic, ki jih bo prinesel nenadzorovan gospodarski vzpon. Grajenje obratov, ki kratkoročno povečujejo zaposlovanje, dolgoročno prinaša onesnaževanje podtalnice, kar zmanjšuje količino pitne vode, onesnažuje tla in jih spreminja v nerodovitna področja. Kmetijstvo kot primarna panoga, ki zagotavlja preživetje več kot polovice prebivalstva, bo v primeru nezmožnosti izkoriščanja zemlje zvišalo nivo revščine ter še povečalo migracije v mesta. Ravno zaradi omejenih možnosti zaposlovanja se mladi zapletajo v trgovino s prepovedanimi drogami, ki je za marsikoga dovolj donosen posel.

Geografske karakteristike Gvatemale so odlične za proizvodnjo, tihotapljenje ter vzgojo prepovedanih substanc oziroma rastlin. Predel Petén, ki ga pokriva gozd, nudi skrivališče prekupčevalcem kokaina ter marihuane, saj so ceste v deževnem obdobju z običajnimi avtomobili neprevozne, druga pot pa je po morju in poteka iz Puerto Barrios v Belize. Med prekupčevalci drog zlorabe niso tako velike kakor med delodajalci, ki svojim delavcem na primer v gozdovih ali kamnolomih dajejo velike količine drog, da vzdržijo težko ter enolično delo. Takšen način življenja mladim ne zagotavlja prihodnosti, ne nudi jim finančne varnosti ali napredovanja. Ponuja jim umik kvečjemu iz absolutne revščine, prag relativne revščine pa se jim še bolj oddaljuje zaradi načina življenja, ki ga imajo.

Zloraba drog je med mladimi v Gvatemali enosmerna ulica, ki pelje naravnost v težave. Različne substance predvsem vdihavanje lepila, prinašajo apatijo ter ignoranco do vsakdanjega življenja, kar se kaže v nezanimanju do skrbi zase in za druge. Največ mladih, ki zlorablajo droge, so prav prej omenjeni ulični otroci. Etnična identiteta v takem okolju propada, saj nima podlage, na katero bi se opirala, iz česar bi se kreirala.

Vsi naštetih vplivi razvojne pomoči na različnih področjih imajo močan vpliv na mladostnike ter razvoj njihove etnične identitete. Več kot je zunanje pomoči v državi, več zunanjih vplivov priteka vanjo. Mlinar (1994) poudari, da bolj posredno ko se identiteta posameznika uveljavlja prek posrednikov in predstavnikov, manjša je verjetnost, da se bo uveljavila v svoji celovitosti ter v svoji nepotvorjeni, avtentični obliki. Globalnemu ni mogoče uiti, saj je moderen Veliki brat, ki nas nadzoruje v vsakem trenutku. Nekatero države ali antiglobalistične skupine so se te težave lotile na nasilen oziroma represiven načina, kar (menim) dolgoročno prinaša več negativnih kakor pozitivnih posledic. Negativne posledice razvojne pomoči na etnično identiteto se torej kažejo v spreminjanju osnovnih gradnikov (tj. tradicije, jezika, religije, zavesti o skupnem izvoru).

7.2.2. Pozitivni vplivi

Pozitivne spremembe, ki jih je prinesla razvojna pomoč in ki vplivajo na krepljenje etnične identitete mladih v Gvatemali, predstavljajo velik izziv. Želim poudariti, da na etnično identiteto vplivajo vsi dejavniki, ki izboljšujejo počutje mladih, da so bolj prepričani sami vase, da so ponosni na svojo kulturo in svoj izvor.

- **Spremembe v šolstvu**

Izobrazba je ključni dejavnik, ki pripomore k uspešnosti države, da rešuje svoje notranje ter zunanje težave, uravnava konflikte ter dosega stabilno gospodarsko rast. S kvalitetnim šolstvom so mladim posredovane vrednote in norme, ki so uveljavljene v družbi, v kateri živijo. Razmere v šolstvu v Gvatemali so v vzponu, poskušajo približati osnovno izobrazbo vsem otrokom. Kljub temu, da je odstotek nepismenih med mladimi še vedno izjemno visok, se šolstvo ter njegov smoter počasi, a vztrajno selita v življenja ljudi, tudi avtohtonih prebivalcev. Mladi, ki dokončajo osnovno šolo ter dobro govorijo španski jezik, imajo možnost nadaljevanja šolanja na poklicnih šolah; s tem se jim poveča zaposljivost. Spremenjeni program v gvatemalskih osnovnih šolah poudarja različnost ter učence uči o razlikah v Gvatemali, o različnih etničnih skupinah ter o preteklosti. Učne metode, ki temeljijo na razlagi zgodovine, močno pripomorejo k razumevanju sedanosti ter s tem oblikujejo zavest posameznikov o lastni preteklosti. Pozitiven odnos do lastne preteklosti pa je nujen del ponosa na lastno etnično identiteto. S tem se manjša možnost, da bi prihajalo do prej omenjenih »*oportunističnih etničnih identitet*«.

Učitelji, ki učijo v oddaljenih krajih, morajo, da se program v prvih letih šolanja lahko podaja v materinem jeziku, govoriti tradicionalne majevske jezike. Slednje je zaradi pomanjkanja učiteljev, ki bi bili dovolj izobraženi ter bi tekoče govorili majevske jezike, težak zalogaj. Mladi, ki so deležni izobrazbe v materinem jeziku, lažje razumejo ter hitreje dojemajo snov, kar je ključno na začetku šolanja. S tem se šolstvo približa tako učencem kakor njihovim staršem, ki mnogokrat vidijo otroke, ki ostajajo pri pouku, kot izgubljen zaslužek. Otroci, ki ostajajo v šoli, tudi krepijo vez med državo ter oddaljenimi krajmi, saj je obstoj šol v oddaljenih predelih neke vrste gesta, s katero država kot institucija kaže, da jih ni vseeno za svoje državljane.

- **Mladinski svet ter politično udejstvovanje mladih**

Višina politične participacije odraža razvitost države. Mladim je omogočena aktivna participacija v mladinskih svetih, vključujejo se lahko v podmladke strank, še najpomembnejše pa je, da so tudi etnične skupine dobile svoje stranke, avtohtoni prebivalci se združujejo v lokalnih svetih, na katerih razpravljajo o težavah, ki pestijo lokalne skupnosti. Predvsem mladi izobraženci ter študenti delujejo v mnogih nevladnih organizacijah, nedavno pa se je ustanovil tudi prvi t.i. mladinski svet (El Consejo Nacional de la Juventud), ki omogoča mladim aktivno vključevanje v nacionalno politiko

ter jim daje možnost direktne participacije. Že sama možnost političnega udejstvovanja je za mlade v Gvatemali izjemno pomembna, saj imajo prvič v zgodovini možnost, da javno izražajo svoje mnenje in poglede na različne problematike. To pa budi občutek, da je vloga mladih v družbi bolj sprejeta ter uveljavljena, kakor je bila v preteklosti, ter da imajo vpliv in možnost sodelovanja pri sprejemanju odločitev. Dober odnos med vladnimi institucijami in mladinskimi organizacijami manjša politično apatijo ter ignoranco.

- ***Obujanje preteklosti ter spoznavanje korenin***

Maji imajo tipične obrazne poteze, po katerih se diferencirajo od ljudstev z drugačnimi predniki. Slednje so postale nekakšen zaščitni znak turizma v Gvatemali. Praktično vsi turisti, ki obiščejo Gvatemalo, si ogledajo znamenito Majejsko mesto Tikal ter pisane tržnice, kot je na primer Chichicastenango. Preteklost Majej je zavita v skrivnost ter še danes ni ugotovljeno, kam in zakaj je skoraj popolnoma izginilo nekdanje mogočno ljudstvo. Teorije o dolgotrajni suši (Diamond, 2004) ter arhitekturne spretnosti hkrati z odličnim poznavanjem astronomije ter matematike burijo duhove zahodnoevropskega sveta.

Mnogo mladih dela na območjih, kjer so v stalnem stiku s turisti z vsega sveta; prodajajo tipične izdelke, koledarje, oblačila, torbe. Obujanje lastne kulture, pa čeprav za potrebe turizma, krepi etnično zavedanje. Starejše gospe, ki pripovedujejo zgodbe, legende, miti in duhovi so prisotni v vsakdanjem življenju. Vpliv obujanja zgodovine ter njeno trženje dajeta mladim spoštljiv odnos do preteklosti. Razlage legend in zgodb pa jo oživljajo ter vežejo Maje na zavest o skupnem izvoru. Tako močna prisotnost izročila se mi je zdela skoraj preveč nerealna; kot da bi živeli v nekem izmišljenem svetu, kjer so prisotni duhovi (v San Andrésu ob jezeru) in bitja iz gozda (v bližini ekološkega parka). Vse te zgodbe so mi povedali v družini, kjer sem živeła, in mi zatrdili, da so zgodbe izjemno stare in da vsi verjamejo vanje.

7.3. Posledice vplivov razvojne pomoči na mlade

Amerindijanska skupina mladih je v bolj zapletenem položaju kakor druge; sooča se z revščino, zgodnjim starševstvom. Običajno so ti mladi tudi težje dosegljivi, živijo v ruralnem svetu, oddaljenem od mest. Manj se ukvarjajo (oziroma se sploh ne) z vprašanjem etnične identitete in kot pripadniki katere etnične skupine se vidijo. Na etnično heterogenih področjih je že dolga leta prisotna etnična nestrpnost, kar povzroča napetosti in nesoglasja, tudi fizične obračune.

V takšnem obsegu in obliki, kakršna je razvojna pomoč v sedanjem času na območju Gvatemale, ima le-ta na etnično identiteto mladih več **negativnih** kot pozitivnih **učinkov**. Med mojim opažanjem sem pri vrednotenju drugačnosti med mladimi pogrešala neko zdravo mero razuma – vse, kar je tuje, imajo za boljše. Kljub temu, da Gvatemala ni mlada država (glede na letnico njenega osamosvajanja), je mlada glede na demokracijo, človekove pravice ter urejanje osnovnih življenjskih razmer.

Pretirano povečevanje tujih, predvsem severnoameriških kulturnih vzorcev, prinaša med mlade prikrojeno tradicijo in v primeru, da ta proces traja dalj časa, kreira nove pojavne oblike kulture in postavlja vprašanje, v kolikšni meri se bo čez desetletje mogoče opredeliti o tem, kakšni so bili temelji prvotne kulture. Spremembe so lahko tako močne, da se lahko kolektivni spomin določene skupnosti prenaša na nove generacije v izjemno popačenih oblikah. Mladi spremembam ne morejo ubežati, vendar je nujno, da poskušajo najti neko srednjo pot med predanim sledenjem spremembam ter zakoreninjeno tradicijo. Menim tudi, da bodo v prihodnosti morale države zastopati trdnejše pozicije ter definirati (uokviriti) in posledično tudi pravno urediti sistem kaznovanja različnih načinov kršitve etnične identitete posameznikov.

Gvatemala lahko mladim različnih etničnih skupin z razvojno pomočjo nudi kvalitetnejšo izobrazbo. Uspešna samopromocija države med mladimi vodi v krepitev pozitivnega odnosa do države in najverjetneje zmanjšuje število imigracij v razvite države. Ravno obstoj velikega nabora izobraženih ljudi pa predstavlja direktno investicijo v razvoj.

8. Sklepno dejanje ... zaključek

Srečanje s svetom, kakršen je v Gvatemali, je posebna izkušnja, ki človeka nauči drugačnega razmišljanja, predvsem takšnega brez okvirjev in predsodkov, ter mu vzbudi željo po tem, da poskuša storiti nekaj več. Da se trudi izboljšati svoje življenje in življenje drugih.

Dodeljevanje razvojne pomoči je vedno tvegano. Vendar ne zato, ker bi lahko bila izrabljena ali bi se kdo na nezakonit način polastil kupčka denarja, temveč zato ker z dodeljevanjem pomoči prihaja na področje, ki se mu želi pomagati, poleg denarja, vode in hrane ter vseh krasnih stvari, tudi drugačnost. Drugačnost, ki je mamljiva in ko se ji enkrat odpro vrata v svet ljudi, bo njene posledice vedno čutiti.

Velike organizacije imajo strategije razvoja, kjer poudarjajo trajnostni razvoj, indirektni vpliv na prebivalce, izobraževanje. Že teorija omenja razliko med realiziranim ter zastavljenim pri razvojnih ciljih in projektih. Pravzaprav je realnost ZELO drugačna; vpliv razvojne pomoči ima večje posledice na življenje v skupnosti, kot smo si marsikdaj sploh pripravljene priznati. Ugotovitev, da so posledice razvojne pomoči na etnično identiteto mladih v Gvatemali bolj nagnjene v negativno kot v pozitivno smer, je zaskrbljujoča. Vsebuje tudi pretekle prakse in napake, na katerih se lahko učimo ter poskrbimo, da se v prihodnosti ne bodo več ponavljale.

V primeru stopnjevanja naravnih katastrof in povečevanja obsegov le-teh ter njihovih posledic bodo vplivi na mlade, prinešeni prek razvojne pomoči, še bolj izraziti. Ta odnos v zamejenem obsegu, kakršnega poznamo danes, ni nevaren, vendar lahko v nekaj letih preraste v eno izmed najbolj perečih tem prihodnosti, ob kateri se bomo spraševali: »Pa saj so Gvatemalci? ... Niso? Kdo pa so?« In v odgovor bomo dobili: »Še sami ne vedo, neka panameriška generacija, oborožena do zob in brez poznavanja besede kompromisi«. Mladim razvojna pomoč ne prinaša neke varne prihodnosti. Mlad človek je občutljiv, osebnostno se kreira in kakršnakoli negativna izkušnja ali travma se bo globoko zasidrala vanj ter imela posledice v toku celega življenja. Resnično pozitiven vpliv razvojne pomoči je po mojem mnenju prisoten le na področjih, kjer je pomoč prisotna že daljše obdobje in kjer so že prebrodili krizo nesmotrne porabe ter

neučinkovitega usmerjanja pomoči; poleg tega pa je tudi od posameznika odvisno, kako bo nek dogodek ali stvar vplivala nanj. Zato želim še enkrat poudariti, da je nujno potrebno, da se vsa razvojna pomoč – predvsem v državah v razvoju – razdeljuje smotno, na podlagi resničnih potreb ter z definiranim področjem razvoja.

Vsaka država ima svoje lastne karakteristike, kljub temu pa se razvojna pomoč deli kakor malica, ki smo je bili deležni v osnovni šoli (kepa riža, rdeče pese in košček mesa), kjer nikogar pretirano ne zanima, če ti je to, kar si dobil, res všeč. Večje države kupujejo majhne države s tem, da jim namenjajo velike količine razvojne pomoči, za katero se že vnaprej dobro ve, da ne bo porabljena, kakor bi morala biti. Nepravilnosti je mnogo, vendar menim, da se bo z Milenijskimi razvojnimi cilji ter Pariško deklaracijo o učinkovitosti razvojne pomoči ta zavest vsaj malce premaknila v prid resničnih potreb v državah. Po nepotrebnem se obnašamo, kakor da ima vsak izmed nas lasten planet, kjer pa ne živi kot geograf, svetilničar ali trgovec, ampak ga preureja, razstreljuje ... skratka oblikuje po svoje in ga prav malo zanima, kako živi sosed. Četudi morda nočemo videti resnice, jo moramo – nimamo alternative – to je edini način, da preživimo naslednjih nekaj stoletij.

9. Viri in literatura

9.1. Samostojne publikacije

1. Adam F. (ur) (1996): Slovenska nacije in kolektivne identitete: predstavitev rezultatov prvih analiz intervjujev v okviru raziskovalnega projekta Družbena (samo)regulacija ter procesi identifikacije in mobilizacije. Inštitut za družbene vede (CTS) pri FDV in Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
2. Anheier H., Glasius M., Klador M., Holland F. (2005): Global Civil Society 2004/5. Sage Publications, London.
3. Avineri S., de Shalit A. (ur.) (2004): Komunitarizem in individualizem. Založba Sophia, Ljubljana.
4. Baylis, J., Smith S., (2005): The Globalization of World's Politics. Oxford University Press, New York
5. Beck Ulrich (2001); Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno. Založba Krtina, Ljubljana.
6. Beck, Ulrich (2003): Kaj je globalizacija: zmote globalizma – odgovori na globalizacijo. Založba Krtina, Ljubljana.
7. Castells Manuel (1997): The Information Age: Economy, Society and Culture: Volume II The Power of Identity. Blackwell Publishers, Oxford.
8. Diamon Jared (2005): Collapse: How societies choose to fail or survive. Penguin Books, London
9. Epstein, J. S. (1998): Youth Culture: identity in a postmodern world. Blackwell Publishers, Oxford.
10. Germain D. Randall, Kenny Michael (ur.) (2005): The Idea of Global Civil Society: politics and ethnics in a globalizing era. Routledge, London and New York.
11. Giddens Anthony (2002): Runaway World: How globalisation is reshaping our lives. Profile books, London.
12. Handelman Howard (1996): The challenge of third world development. Prentice – Hall Inc., New Jersey.
13. Hedley Alan R. (2002): Running out of control: dilemmas of globalization. Kumarian Press, Inc., Connecticut.
14. Huntchinson John, Smith D. Anthony (ur.) (1996): Ethnicity. Oxford University Press, Oxford.
15. Huntington Samuel P. (2002): The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Free Press, London.
16. Južnič Stane (1993): Identiteta. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
17. Kempny Marian, Jawlowska Aldona (ur.) (2002): Identity in transformation: postmodernity, postcommunism, and globalization. Praeger Publishers, Westport.
18. Luk Nečak A. (ur.) (1998): Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru: izsledki projekta. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
19. Malešević Siniša (2004): The sociology of Ethnicity. Sage Publications, London.
20. Mihelj V. (2002): Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Založba Aristej.
21. Mlinar Zdravko (1994): Individuacija in globalizacija v prostoru. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana.
22. Rajchman J. (1995): The identity in Question. Routledge, New York and London.
23. Ravenhill, John (2005): Global political economy. Oxford University Press, New York.
24. Ritzer George (2004): The globalization of nothing. Pine forge press A Sage Publication Company, Thousand Oaks, California.
25. Schlech Susanne, Haggis Jane (2000): Culture and development: a critical introduction. Blackwell Publishers, Oxford.
26. Stern Nicholas (2002): A strategy for development. The World Bank, Washington.
27. Stiglitz, Joseph (2002): Globalization and its discontents. Penguin books, London.
28. Svetličič Marjan (2004): Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu. Fakulteta za

- družbene vede, Ljubljana.
29. The Economist (2005): The World in 2006. The Economist Newspaper Limited, London.
 30. Tisch J. Sarah, Wallace B. Michael (1994): Dilemmas of Development Assistance: the What, Why and Who of Foreign Aid. Westview Press, Colorado.
 31. Todaro Michael P. (1989): Economic development in the third world. Longman, London.
 32. Todaro Michael P. (2000) : Economic development. Addison Wesley Longman Publishing Co, London.
 33. Ule Nastran M. (2000): Sodobne identitete: v vrtincu diskurzov. Znanstveno publicistično središče, Ljubljana.
 34. Ule Nastran M. (2000): Temelji socialne psihologije. Znanstveno publicistično središče, Ljubljana.
 35. Woodward Kath (ur.) (2004): Questioning identity: gender, class, ethnicity. Routledge, London.
 36. Wulff H., Amit – Talai V. (1995): Youth cultures: a cross cultural perspective. Routledge, New York and London.
 37. Zimermann Robert F. (1993): Dollars, diplomacy & dependency: Dilemmas of U.S, economic Aid. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London.

9.2. Članki v revijah in zbornikih

1. Adams Richard H. Jr. (2004): »*Remittances and Poverty in Guatemala*«. Development research group. World Bank Policy Research Working Paper 3418.
2. Aldaba Fernando, Antezana Paula, Valderrama Mariano (2000): »*NGO strategies beyond aid: perspectives from Central and South America and the Philippines*«. Third World quarterly, 21, 4, str. 669 – 683. Carapax Publishing.
3. Andersson Mette (2000): »*The situated politics of recognition, ethnic minority, youth and identity work*«. Goldsmiths College, University of London.
4. Azmat Gani in Michael D. Clemes (2003): »*Aid type and its relationship with human well being*«. International Journal of Social Economics, 30, 6, str. 666 – 679. <http://www.emeraldinsight.com/0306-8293.htm>
5. Craig Mauro (2000): »*Recognizing Rights*«. Urban Age, str. 18. Who cares: A special report on Street children.
6. de Mesquita Bruce Bueno in Downs George W. (2005): »*Development and democracy*«. Foreign Affairs, 84,5, str. 77 – 86.
7. Gavil Ian Jorge R. and Hosni Djehane (1998): »*Equality for Opportunity: The case of Guatemala*«. Equal Opportunities International, 17,6, str. 1 – 5.
8. Heaven Cara in Tubridy Matthew »*Global Youth Culture and Youth Identity*« str. 149 – 161. www.
9. Irogbe Kema (2005): »*Globalization and the development of underdevelopment of the third world*«. Journal of third world studies, 22,1, str. 41 – 68. ProQuest Social Science Journals.
10. Marini Alessandra in Gragnolati Michele (2004): »*Malnutrition and poverty in Guatemala*«. The world Bank, Latin America and the Caribbean Region, human Development sector unit. Policy research working paper 2967.
11. Martinez Ruben O. in Dukes Richard L. (1997): »*The effects of ethnic identity, ethnicity and gender on adolescent well – being*«. Journal of Youth and Adolescence, 26, 5, str. 503 – 517. Plenum Publishing Corporation.
12. McEntire David A. (1999): »*Issues in disaster relief: progress, perpetual problems and prospective solutions*«. Disaster Prevention and Management, 8,5, str. 351 – 361. MCB university Press.
13. Mihn Quang Dao (2004): »*Rural poverty in developing countries: an empirical analysis*«. Journal of economic studies, 32, 6, str. 500 – 509. www.emeraldinsight.com/0144-3585.htm
14. Miller – Pasquale Sherry in Amestoy Lee Kamy (1997): »*In Guatemala: School is where the children are*«. Educational leadership, str. 63 – 66. EBSCO Publishing.
15. Mlekuž Jernej (2001): »*Izbrani teoretski vidiki razumevanja prostora kot elementa etnične, narodne in nacionalne identitete*«. Revija za narodnostna vprašanja: razprave in gradivo 38/39, str. 360 – 378. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

16. Nunnenkamp Peter, Canavire Gustavo in Triveno Luis (2004): »*Bilateral and Multilateral Aid: Targeted to the Needy and Deserving?*« Kiel Institute of World Economics.
17. Ovaska, Tomi (2003): »*The failure of development aid*«. Cato Journal, 23, 2, str. 175 – 188.
18. Poitevin Rene (ur.) (2000): »*Juventud indígena y rural de Guatemala: sus perspectivas y desafíos*« Los Jóvenes Guatemaltecos a Finales del Siglo XX” FLACSO-Guatemala.
19. Psacharopoulos George (1992): »*Ethnicity, Education and Earning in Bolivia and Guatemala*«. Technical Department Latin America and the Caribbean. The World Bank WPS 1014.
20. Ranis Gustav (1999): »*Traditional Aid is Passé . . . And there is not enough of it*«. Development, The Society for International Development. Sage Publications, 42,3, str. 77 – 82.
21. Rati Ram (2003): »*Roles of bilateral and multilateral aid in economic growth of developing countries*«. KYKLOS, 56,1, str. 95 – 110.
22. Rukmani Gounder (2005): »*Neglected dimensions of development: inequality, conflict and aid*«. International Journal of Social Economics, 32, 1/2, str. 60 – 77. www.emeraldinsight.com/0306-8293.htm
23. The Economist (2005): »*Swept away: Panajachel and San Marcos*«. (5.11.2005).
24. The Economist (2005): »*The hidden wealth of the poor: a survey of microfinance*« (5.11.2005).
25. Torres – Rivas Edelberto (2005): »*La diversidad etnocultural y clasista en Guatemala*«. Revista Latinoamericana de desarrollo humano. UNDP.
26. Torres – Rivas Edelberto (2005): »*Review Essay: Understanding Political Violence and Political Change in Guatemala*«. Journal of Third World Studies, XXII, 1, str. 319 – 325. Association of Third World Studies, Inc.
27. Valk Aune in Karu Kristel (2001): »*Ethnic Attitudes in Relation to Ethnic Pride and Ethnic Differentiation*«. The journal of Social Psychology, 141, 5, str. 583 – 601.
28. Žagar Mitja (2002): »*Iskanje novih evropskih identitet: uganka globalnih identitet. Vpliv širitve Evropske unije (EU) na institucionalni razvoj in oblikovanje identitet v posameznih državah in v Evropi*«. Revija za narodnostna vprašanja: razprave in gradivo 40, str. 6 – 22. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

9.3. Poročila in publikacije mednarodnih organizacij

1. Svetovna banka (2005): »*Paris Declaration on Aid effectiveness*« ([www1.worldbank.org/harmonization/ Paris/FINALPARISDECLARATION.pdf](http://www1.worldbank.org/harmonization/Paris/FINALPARISDECLARATION.pdf)). (1.12.2005)
2. Europe Aid Co-operation Office (2005): »*Annual Report 2005 on the European Community's development policy and the implementation of external assistance in 2004*«.
3. Evropska komisija (2002): »*Guatemala: country strategy paper 2002 – 2006*« (http://europa.eu.int/comm/external_relations/guatemala/csp/02_06_en.pdf) (19.11.2005)
4. Human Rights Watch Children's Rights Project (1997): »*Guatemala's forgotten children*« (<http://www.hrw.org/reports/1997/quat1/>) (19.11.2005)
5. Instituto Nacional de Estadística (2000): »*Perfil de la pobreza en Guatemala: Encuesta Nacional de condiciones de vida ENCOVI 2000*« Publicación del Instituto Nacional de Estadística.
6. Instituto Nacional de Estadística (2003): »*Entendiendo el trabajo infantil en Guatemala: Resumen del Informe*«. Organización internacional del Trabajo (ILO).
7. The PRS Group (2004): »*Political Risk Yearbook: Guatemala Country Forecast*« The PRS Group, Inc.
8. The World Bank (2004): »*World Development Report 2005*«. (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTWDRS/EXTWDR2005/0,,menuPK:477681~pagePK:64167702~piPK:64167676~theSitePK:477665,00.html>) (17.11.2005)
9. The World Bank, (2005): »*World Development Report 2006*« (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTWDRS/EXTWDR2006/0,,menuPK:477658~pagePK:64167702~piPK:64167676~theSitePK:477642,00.h>)

- [tml](#)) (17.11.2005).
10. UNDP (2004): »*Democracy in Latin America*« (http://www.undp.org/democracy_report_latin_america/) (17.11.2005)
 11. UNDP (2004): »*Guatemala at a glance*« (<http://hdr.undp.org/reports/global/2005/>) (14.10.2005)
 12. UNDP (2005): »*Human Development Report 2005*« (<http://hdr.undp.org/>) (14.10.2005)
 13. OZN (2005): »*Only with your voice: Millenium Development goals, Youth Action Guide*« (www.un.org/millenniumgoals) (25.10.2005)
 14. OZN Conference on Trade and Development (2005): »*Trade and Development Report, 2005: New features of global interdependence*« United Nations Publications, (http://www.unctad.org/en/docs/tdr2005_en.pdf) (19.11.2005)
 15. Krznaric Roman (2005): »*The Limits on Pro-Poor Agricultural Trade in Guatemala: Land, Labour and Political Power*«. Human Development Report 2005. (hdr.undp.org/docs/publications/background_papers/2005/HDR2005_Krznaric_Roman_17.pdf) (14.10.2005)

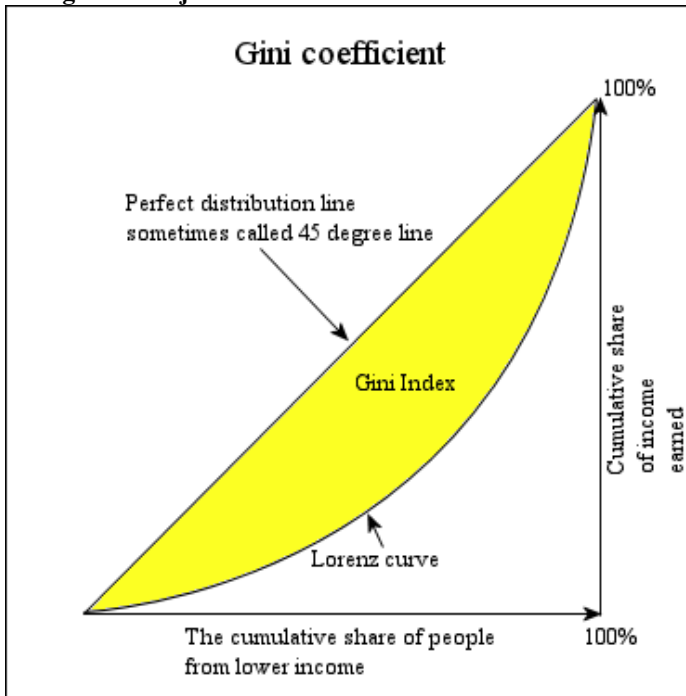
9.4. Internetni viri in strani

1. »No Excuse 2015«: (<http://www.noexcuse2015.org/index.asp?PageAction=Custom&ID=8>) (24.10.2005)
2. Avstralsko ministrstvo za zunanje zadeve: (<https://www.workchoices.gov.au>) (19.11.2005)
3. Banco de Guatemala: (<http://www.banguat.gob.gt/>) (14.10.2005)
4. Casa Alianza: (<http://www.casa-alianza.org/es/index.php>) (1.12.2005)
5. CIA: Zemljevid Gvatemale (<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/gt.html>) (14.10.2005)
6. El Consejo de la Juventud: mladinski svet (<http://www.conjuve.gob.gt/>) (19.11.2005)
7. Evropska Komisija (2004): EuropeAid (<http://europa.eu.int/comm/europeaid/>) (19.11.2005)
8. Evropska Komisija: zunanji odnosi (http://europa.eu.int/comm/external_relations/) (19.11.2005)
9. Evropska Komisija: zunanji odnosi z Gvatemalo (http://europa.eu.int/comm/external_relations/guatemala/intro/) (19.11.2005):
10. http://en.wikipedia.org/wiki/Gini_coefficient (25.10.2005)
11. <http://en.wikipedia.org/wiki/IBRD> (25.10.2005)
12. <http://ideas.repec.org/p/usg/dp2004/2004-11.html> (19.11.2005)
13. <http://www.millenniumcampaign.org/youth> (30.10.2005)
14. <http://www.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/r10000.htm> (19.11.2005)
15. <http://www.sociology.emory.edu/globalization/glossary.html> (25.10.2005)
16. <http://www2.pfeiffer.edu/~Iridener/courses/WORLDSYS.HTML> (19.11.2005)
17. Idealist: organizacije članice, delujoče na ozemlju Gvatemale (<http://www.contact.org/if/idealist/en/SiteIndex/Search/search>) (19.11.2005)
18. ILO: poročilo o delu v Gvatemali (http://www.ilo.org/public/spanish/standards/ipecc/simcoc/guatemala/report/gt_rep21.pdf) (25.10.2005)
19. ILO: rezultati raziskave o delu v Gvatemali (http://www.ilo.org/public/spanish/standards/ipecc/simcoc/guatemala/documents/gt_resultsados_0704.pdf) (25.10.05)
20. Instituto Nacional de Estadística: (<http://www.ine.gob.gt/>) (19.11.2005)
21. Milenijska kampanja: (<http://www.millenniumcampaign.org/site/pp.asp?c=grKVL2NLE&b=138312>) (30.10.2005)
22. One World: (<http://uk.oneworld.net/article/archive/1913/40>) (19.11.2005)
23. Organizacija Razon y palabra: (<http://www.razonypalabra.org.mx/antiores/n18/18egularte.html>) (19.11.2005)
24. Peace Corps: (<http://www.peacecorps.gov/>) (19.11.2005)

25. Popol Vuh, Sveta knjiga Indijancev Quiché
(<http://www.bibliotecasvirtuales.com/biblioteca/Obrasdeautoranonimo/PopolVuh/PopolVuh.asp>) (1.12.2005)
26. Prevent genocide: (<http://www.preventgenocide.org/americas/guatemala/>)
(19.11.2005)
27. Relief Web: večje organizacije, ki delujejo na ozemlju Gvatemale
(<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/doc214?OpenForm&rc=2&cc=gtm>) (25.10.2005)
28. Summer Institute of Linguistics (www.sil.org) (17.11.2005)
29. Svetovna banka (2003): pomoč proti korupciji
(<http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/coraid.htm>) (19.11.2005)
30. Svetovna banka:
(<http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTWDRS/EXTWDR2006/0..contentMDK:20586898~menuPK:897405~pagePK:64167689~piPK:64167673~theSitePK:477642,00.html>) (1.12.2005)
31. Svetovna banka: »Gvatemala in brief«
(http://devdata.worldbank.org/AAG/gtm_aag.pdf) (28.11.2005)
32. Svetovna banka: slovar izrazov
(<http://www.worldbank.org/depweb/beyond/global/glossary.html#40>) (19.11.2005)
33. The Economist: »glossary« slovar: BDP in BNP
(<http://www.economist.com/research/Economics/alphabetical.cfm?TERM=GNP#GDP>)
(25.10.2005)
34. The Economist: »glossary« slovar: države v razvoju
(<http://www.economist.com/research/Economics/alphabetical.cfm?LETTER=D#DEVELOPING%20COUNTRIES>) (25.10.2005)
35. The Economist: »glossary« slovar; mednarodna pomoč
(<http://www.economist.com/research/Economics/alphabetical.cfm?TERM=INTERNATIONAL%20AID#INTERNATIONAL%20AID>) (25.10.2005)
36. UNCTAD: (<http://www.unctad.org/Templates/Countries.asp?intlItemID=1676&lang=1>)
(19.11.2005)
37. UNDP (2005): razvrstitev držav glede na HDI
(http://hdr.undp.org/statistics/data/hdi_rank_map.cfm) (30.10.2005)
38. UNEP: Poraba pitne vode na prebivalca
(http://www.grid.unep.ch/product/publication/freshwater_europe/consumption.php)
(19.11.2005)
39. UNICEF (2005): »Guatemala in brief«
(<http://www.unicef.org/infobycountry/guatemala.html>) (17.11.2005)
40. USAID (2005): »Razmere po hurikanu Stanu«
(http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/country/guatemala/stan_guatemala.html) (25.10.2005)
41. USAID: (<http://www.usaid.gov/>) (25.10.2005)
42. Works of Karl Marx 1843: Introduction to a contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right (2002):
(<http://www.marxists.org/archive/marx/works/1843/critique-hpr/intro.htm>) (1.12.2005)
43. www.developmentgoals.org (19.11.2005)
44. www.iica.org.uy/redlat/juvguatemala.doc (1.12.2005)

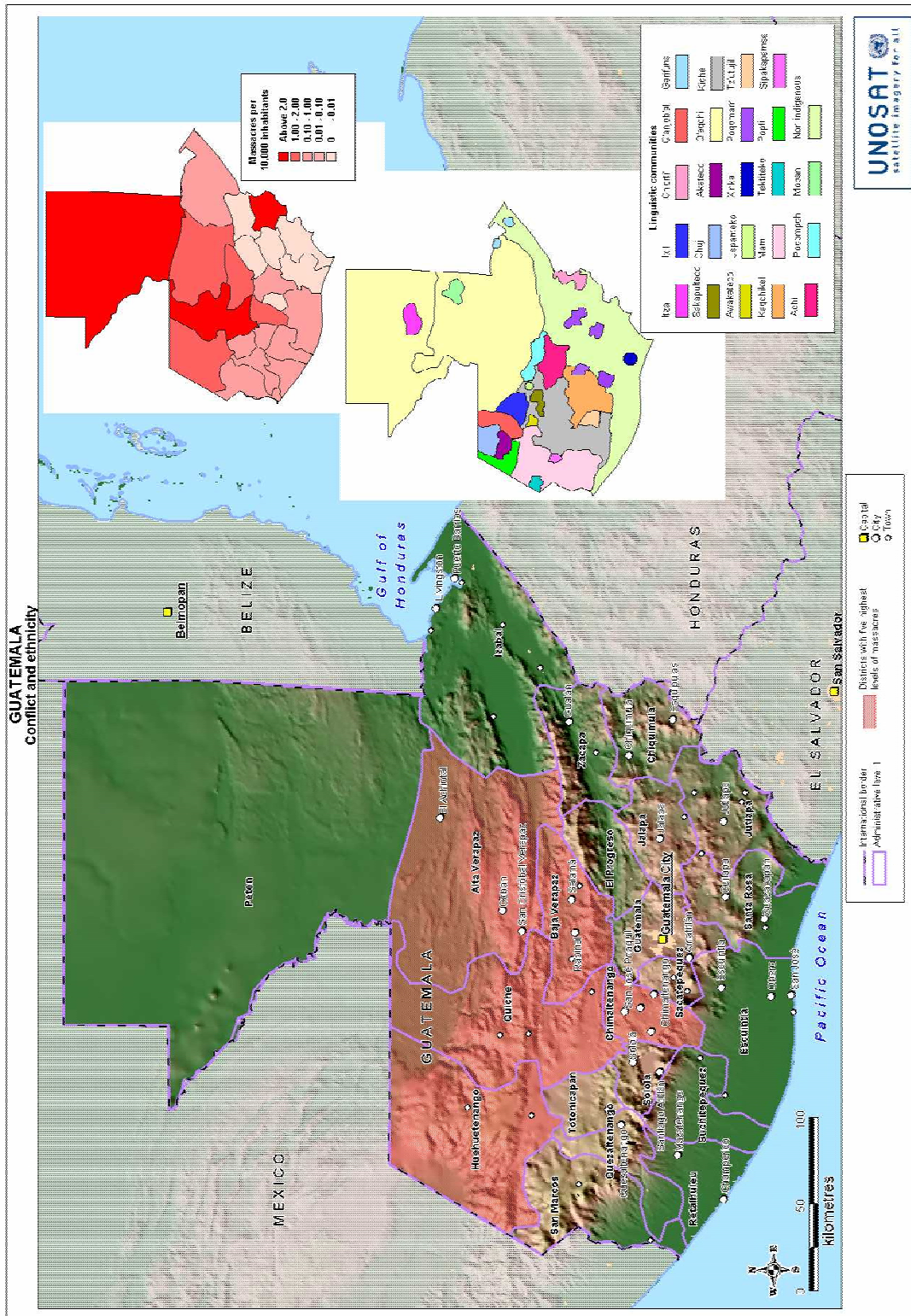
10. Priloge

Priloga A: Ginijev koeficient

Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/Gini_coefficient (25. 10. 2005)

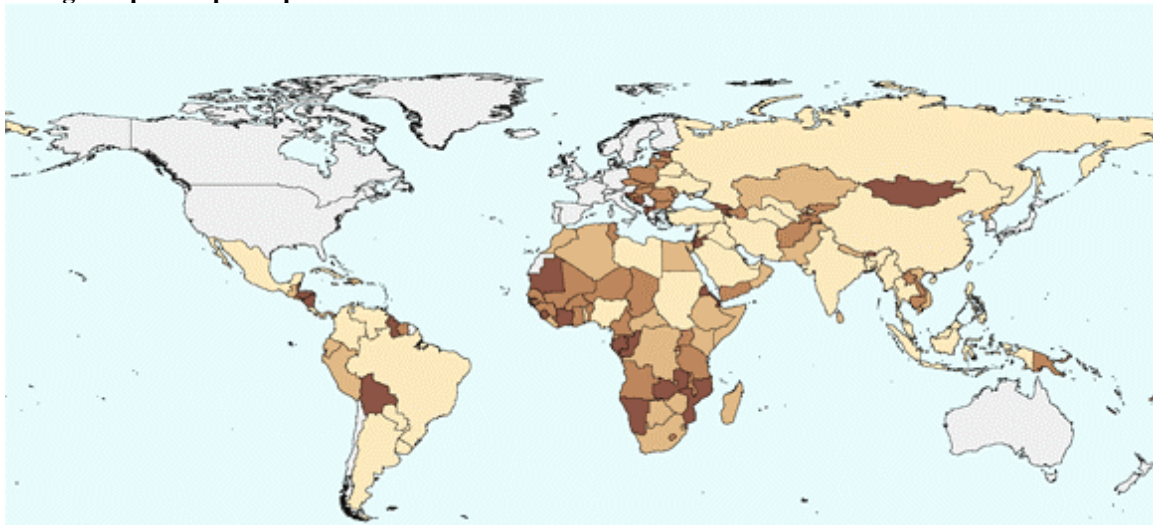
Priloga B: etnična porazdelitev v Gvatemali

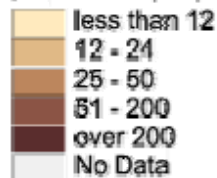
r: http://unosat.web.cern.ch/unosat/asp/prod_free.asp?id=20 (19. 11. 2005)

Vi

Priloga C: pomoč per capita

Development assistance per capita
(current \$US per person)

Vir: http://earthtrends.wri.org/maps_spatial/maps_fullscale.cfm?mapID=502&theme=5
(1. 12. 2005)

Priloga D: države v razvoju

East Asia and Pacific (developing only: 24)

American Samoa	Malaysia	Philippines
Cambodia	Marshall Islands	Samoa
China	Micronesia, Fed. Sts	Solomon Islands
Fiji	Mongolia	Thailand
Indonesia	Myanmar	Timor-Leste
Kiribati	Northern Mariana Islands	Tonga
Korea, Dem. Rep.	Palau	Vanuatu
Lao PDR	Papua New Guinea	Vietnam

Europe and Central Asia (developing only: 27)

Albania	Hungary	Serbia and Montenegro
Armenia	Kazakhstan	Slovak Republic
Azerbaijan	Kyrgyz Republic	Tajikistan
Belarus	Latvia	Turkey
Bosnia and Herzegovina	Lithuania	Turkmenistan
Bulgaria	Macedonia, FYR	Ukraine
Croatia	Moldova	Uzbekistan
Czech Republic	Poland	
Estonia	Romania	

Georgia Russian Federation

Latin America and the Caribbean (developing only: 32)

Antigua and Barbuda	Dominican Republic	Panama
Argentina	Ecuador	Paraguay
Barbados	El Salvador	Peru
Belize	Grenada	St. Kitts and Nevis
Bolivia	Guatemala	St. Lucia
Brazil	Guyana	St. Vincent and the Grenadines
Chile	Haiti	Suriname
Colombia	Honduras	Trinidad and Tobago
Costa Rica	Jamaica	Uruguay
Cuba	Mexico	Venezuela, RB
Dominica	Nicaragua	

Middle East and North Africa (developing only: 14)

Algeria	Jordan	Syrian Arab Republic
Djibouti	Lebanon	Tunisia
Egypt, Arab Rep.	Libya	West Bank and Gaza
Iran, Islamic Rep.	Morocco	Yemen, Rep.
Iraq	Oman	

South Asia (8)

Afghanistan	India	Pakistan
Bangladesh	Maldives	Sri Lanka
Bhutan	Nepal	

Sub-Saharan Africa (48)

Angola	Gabon	Niger
Benin	Gambia, The	Nigeria
Botswana	Ghana	Rwanda
Burkina Faso	Guinea	Sao Tome and Principe
Burundi	Guinea-Bissau	Senegal
Cameroon	Kenya	Seychelles
Cape Verde	Lesotho	Sierra Leone
Central African Republic	Liberia	Somalia
Chad	Madagascar	South Africa
Comoros	Malawi	Sudan
Congo, Dem. Rep.	Mali	Swaziland
Congo, Rep	Mauritania	Tanzania
Cote d'Ivoire	Mauritius	Togo
Equatorial Guinea	Mayotte	Uganda

:::Vpliv razvojne pomoči na etnično identiteto mladih v državah v razvoju: primer Gvatemale:::

Eritrea

Mozambique

Zambia

Ethiopia

Namibia

Zimbabwe

UNDP (2005): (http://hdr.undp.org/statistics/data/hdi_rank_map.cfm) (30. 10. 2005)

priloga E: Metodologija diplomskega dela po posameznih obiskanih državah

1. ČILE 1999/2000

Moje prvo opazovanje s soudeležbo je potekalo v času od *12. decembra 1999 do 16. januarja 2000*, bolj podrobno ter dokumentirano pa med *10. in 12. januarjem 2000*, ko sem obiskala vasico Chol Chol, ki se nahaja približno 500 kilometrov južno od glavnega mesta Santiaga. Objekt opazovanja so bili avtohtoni prebivalci vasi Chol Chol, kjer živi pretežno indijansko prebivalstvo (pleme Mapuche). Opazovala sem obnašanje, dejanja ter procese izobraževanja med mladimi.

2. MEHIKA, BELIZE, GVATEMALA 2000

Potovanje po Mehiki sem razširila na Belize in Guatemalo, kjer sem se zadrževala na manj razvitih področjih. Na poti sem bila soočena z razlikami med državami kakor tudi v njih samih, saj sem že v začetku svoje poti opazala velike neenakosti pri podobnih procesih (na primer izobraževanje ter dostop do izobraževanja, zaposlovanje). Opazovanje sem beležila s pomočjo dnevnika in fotografij.

- *Mehika: 2.–28. julij 2000 in 5.–13. september 2000*

V Mehiki sem živela pri družini prijateljice Nayelli Arley Davila v Mexico Cityu ter bila soočena z vsakdanjim življenjem mladih in načini preživljanja prostega časa. Kasneje sem obiskala mesto San Cristobal de Las Casas, ki je tipično turistično mesto, kjer se avtohtoni prebivalci preživljajo s prodajo spominkov ter tradicionalnih izdelkov. V tem predelu me je pritegnila problematika izobraževalnih procesov v marginalnih skupnostih, ki pestijo južne predele Mehike. Opazovala sem predvsem mlade ter njihov odnos do tujcev (turistov).

- *Belize: 29. julij–8. avgust 2000*

Belize se razlikuje od vseh špansko govorečih držav Latinske Amerike in ima drugačno kulturo kot večina držav. Vendar živijo na ozemlju Beliza Garifune, ki so izjemno marginalizirana skupina, tako v lastni državi kakor tudi v Gvatemali in Hondurasu. V Belizu sem opazovala razlike med etnično skupino Garifuna ter avtohtonimi prebivalci Maji. Kot kraja, kjer sem pridobila navedene podatke, lahko navedem Hopkins Area in Punta Gorda.

- *Gvatemala: 9. avgust–4. september 2000*

V Gvatemali sem obiskala različne predele, kar je vidno iz raznolikih opažanj v mojih beležkah. Med večjimi ter etnično zanimivimi kraji lahko omenim kraje Antigua,

Chichcastenango, Tikal in Flores. Država me je pritegnila, saj sem opazila mnogo nasprotujočih si obrazov vsakdanjega življenja. Kot predmet opazovanja sem se osredotočila na mlajše prebivalce ter poskušala definirati njihov odnos do zahodnoevropskih turistov ter si postavljala vprašanja o pogledu mladih na prihodnost v državi, kot je Gvatemala. Poskušala sem umestiti vpliv turizma na celosten razvoj mladega človeka ter poiskati vlogo, ki jo imajo izobraževalne institucije v tem procesu. Ugotovila sem tudi, da me problematika izjemno zanima ter da bom državo morala obiskati vsaj še enkrat, da si bom lahko odgovorila na zastavljena vprašanja.

3. SREDNJA AMERIKA 2003

12. januar 2003–8. april 2003

V časovnem obdobju treh mesecev sem obiskala vse države Srednje Amerike, izpostavila pa bom samo Gvatemalo, saj je ravno v tem časovnem obdobju opazovanje ključnega pomena in sem pridobila največ podatkov. V celotnem procesu sem pisala dnevnik, kamor sem beležila opazanja ter dogodke kot tudi izkušnje z avtohtonimi prebivalci in beležila dogajanja s pomočjo fotoaparata. V prvem delu sem deset dni živela pri družini prijatelja skavta Jose Armanda v Guatemala Cityu, kjer sem spoznala življenje dobro situiranih Gvatemalcev ter njihov odnos do različnih etničnih skupin. Moram poudariti, da so bile moje izkušnje iz Guatemala Cityja izjemno raznolike, saj sem imela priložnost videti različne etnične skupine ter opazovati njihov način življenja. Potovanje sem nadaljevala v smeri Floresa ter San Andrésa, kjer sem pričela poučevati v lokalni šoli ter delati v ekološkem parku. Metoda opazovanja, ki sem se je posluževala, še vedno temelji na odprtem, nestrukturiranem, aktivnem ter v tem primeru poudarjenem posrednem opazovanju. Opazovala sem tudi neposredno. Osredotočila sem se izključno na mlade ter na opazovanje njihovega odnosa do razvojne pomoči in primerjala razlike med bližnjimi vasmi ter zasledeni razlikah v razvojnih procesih. Poskušala sem opazovati vzorce obnašanja mladih med različnimi etničnimi skupinami ter razlike med obnašanjem mladih v družbi sovrstnikov v izobraževalnem procesu ter izven njega. V tem času sem živela pri avtohtoni družini, kjer sem se skupaj z družino udeleževala obredov ter praznovanj (poroke, praznovanje rojstnega dneva). Pred pričetkom potovanja sem se naučila španskega jezika, kar mi je olajšalo komunikacijo z mladimi, ki ne govorijo angleščine ter mi dalo občutek, da so me laže sprejeli medse. Med posebnimi dogodki, ki sem jih opazovala, moram omeniti izlet v živalski vrt na valetninovo, kjer sem ves čas izleta beležila dogodke v dnevnik in pisala svoja opazanja

mladih v medsebojnem komuniciranju ter v medsebojnih odnosih med mladimi (ljubezen, simpatije, druženje s prijatelji).

4. KOLUMBIJA 2004

Kolumbija je bila zadnja država Latinske Amerike, ki sem jo obiskala ter iz katere črпам opazene razlike. Na ozemlju države sem se nahajala med 23. januarjem in 4. marcem 2004 ter večino časa prebila na obali Karibskega morja (severni del). Tudi v tem primeru sem se osredotočila na opazovanje mladih in na njihov odnos do izobraževalnih procesov ter do njihovega pogleda na razvojno pomoč ter njene posledice na skupnost. Opazovanje sem beležila s pomočjo digitalnega fotoaparata ter dnevnika, kamor sem si zapisovala svoja opazanja. Prav tako kakor v Gvatemali sem tudi v glavnem mestu Kolumbije, v Bogoti, živela pri družini prijatelja Edwina Yesida Barona, kjer sem spoznavala tipično življenje mladih ter njihove poglede na dobljeno pomoč.

Poudarek mojega opazovanja je bil na Gvatemali, kar je razvidno tako iz fotografskega materiala kakor tudi iz osebnih beležk ter natančnega spremljanja dogodkov. Zavedam se spornosti opazovanja s soudeležbo, saj je opazovalec sam tujec v nekem okolju, ki ga opazuje ter mu avtohtoni prebivalci nikoli popolnoma ne zaupajo in imajo tako sami kakor tudi opazovalec vedno določene predsodke. Vendar pa menim, da kljub temu, da so rezultati ugotovitev morda napačni zaradi opazovalčeve prisotnosti, menim, da mora opazovalec čim manj posegati v opazovano okolje oziroma da se mora čim bolj prilagoditi opazovanemu okolju. Opazila sem razliko v zaupanju otrok prostovoljcem, ki so govorili špansko ter tistim, ki le-tega jezika niso vešč. Špansko govorečim prostovoljcem so otroci bolj zaupali ter hitreje navezali stik z nami, kar mi je olajšalo odgovore na marsikatero vprašanje.

Popolnoma etično neoporečno opazovanje torej ni mogoče, vendar sem mnenja, da se lahko temu približa samo s čim večjo vključenostjo opazovalca v opazovano okolje, kar pa ni pogojeno z dolžino bivanja, pač pa je v veliki meri odvisno od opazovalčeve osebnosti.